

SEPÄNKATU 1, KUOPIO

Rakennushistoriaselvitys

10.4.2015

ARKKITEHTITOIMISTO HANNU PUURUNEN OY
Linnansalmentie 85, 73100 Lapinlahti puh 017-733033

Arkkitehtitoimisto Hannu Puurunen Oy

Työ nro 2014-10

ISBN 978-952-7062-34-0 (nid)

ISBN 978-952-7062-35-7 (PDF)

Painos: 20 kpl

Kannen kuvat:

Kuuromykkäin koulun asuinrakennus vuonna 1912, Viktor Barsokevitsch (Kuopion museo)

Sama rakennus talvella 2015, taustalla entinen koulutalo Sepänkatu 1.

Opetustilanne kuuromykkäin koulusta, 1895-99, Viktor Barsokevitsch KUHMU

SISÄLLYS

ESIPUHE	5
JOHDANTO	6
AISTIVIALLISTEN OPETUKSEN HISTORIAA	8
KUOPION KUUROMYKKÄIN KOULUN PERUSTAMINEN JA OPETUS	8
KOULUN TOIMITILAT ALKUVAIHEESSA	9
FORSTÉNIN TALOON	10
VALLITSEVAN KOULUARKKITEHTUURIN VAIKUTUS SUUNNITELMIIN	11
ENSIMMÄISEN KAUPUNGINOSAN TONTIT 33 JA 34 KUOPION ASEMAKAAVASSA	15
FORSTÉNIN TALO - SEN RAKENNUKSET JA SUUNNITTELIJA	18
UUDEN KOULUN RAKENTAMINEN 1897-98	20
KOULUN SUUNNITTELIJA GRANSTEDT JA RAKENNUSTÖITÄ JOHTANUT HINDERSSON	22
KUUROMYKKÄIN KOULUN TILOJEN ERITYISPIIRTEET	30
KOULUN JOHTAJAT ERI AIKAINA	31
KOULUN RAKENNUKSET 1900-LUVUN ALKUPUOLELLA	32
1950-LUVUN PERUSKORJAUS	33
KUUROJEN KOULUSTA VIRASTOKÄYTTÖÖN	34
RAKENNUKSET VUONNA 2015	36
YHTEENVETO JA ARVIOINTI	37
LÄHTEET	40

Liite:
Rakennuskohtaiset selvitykset

Esipuhe

Selvitys koskee Kuopion keskustan ruutukaava-alueella 1. kaupunginosan korttelin 32 tontilla 3, Sepänkatu 1:ssä sijaitsevia entisen Kuopion kuuromykkäin koulun rakennuksia, niiden piharakennusta ja johtajan asuintaloa eli ns. Forsténin taloa. Nykyisin tiloissa toimii Pohjois-Savon liitto, Senaatti-kiinteistöjen Itä-Suomen alue-toimisto ja Tietotaito Group Oy.

Selvityksen on tilannut Senaatti-kiinteistöt / Kehityskiinteistöt (Helsinki), jonka edustajana työtä on valvonut myyntipäällikkö Jyrki Maikola.

Selvityksen on laatinut Arkkitehtitoimisto Hannu Puurunen Oy, jossa vastuuhenkilönä on toiminut arkkitehti Hannu Puurunen. Tehtävään ovat osallistuneet FM Eeva Martikainen ja suunnittelija Reijo Myllynen. Arkistotöissä on avustanut Kaisa Manner. Kohteen tarkastus ja dokumentointi tehtiin tammi-helmikuussa 2015.

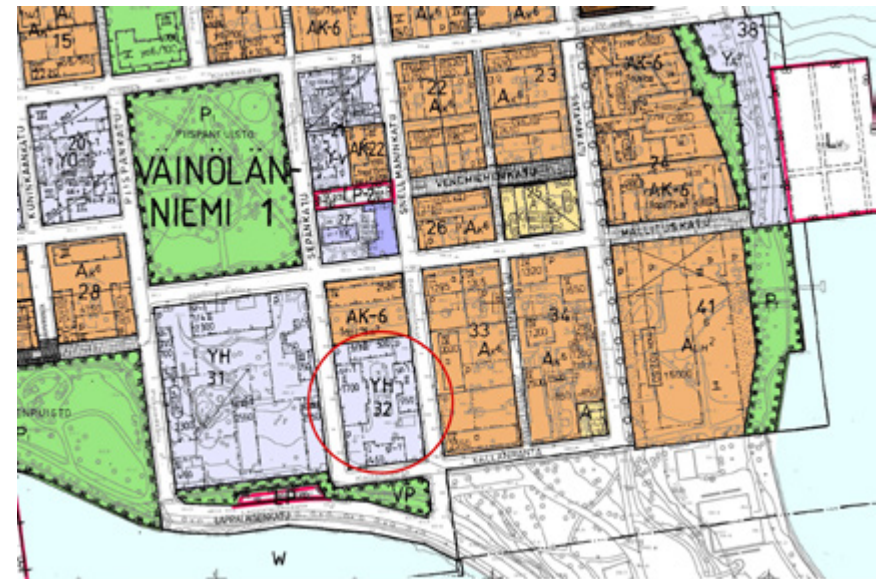
Kiitämme Museoviraston, Kuopion kaupunginarkiston, Kuopion kulttuurihistoriallisen museon ja Senaatti-kiinteistöjen henkilökuntaa sekä rakennusten käyttäjiä työhön saamastamme ystävällisestä avusta.

Lapinlahdella 10.4.2015

ARKKITEHTITOIMISTO HANNU PUURUNEN OY

Hannu Puurunen
arkkitehti SAFA

Eeva Martikainen
FM

Selvityskohteena oleva tontti 32/3 sijaitsee entisen lääninhallituksen korttelin itäpuolella, Sepänkadun, Kallanrannan ja Snellmaninkadun rajaamalla alueella. Tontilla olevien, entisen Kuopion kuuromykkäin koulun rakennusten käyttäjiä ovat nykyisin mm. Pohjois-Savon liitto ja Senaatti-kiinteistöjen Itä-Suomen alue-toimisto.

Osa ajantasa-asemakaavasta vuodelta 2008. (KKKA)

Johdanto

Kohteen inventointi- ja suojelutilanne

Kuopion kuuromykkäin koulu sisältyy Museoviraston julkaisemaan luetteloon valtakunnallisesti merkittävistä kulttuuriympäristöistä Kuopion Piispanpuiston ympäristön yhteydessä. (http://www.rky.fi/read/asp/r_kohde_det.aspx?KOHDE_ID=632) Luettelon kuvaus ja historia koulusta:

Entinen kuuromykkäin koulu sijaitsee puiston laidalla Sepänkadun ja Snellmaninkadun väliin jäävällä tontilla. Alueella on kaksikerroksinen koulurakennus, jossa alunperin on ollut juhlasali sekä makuusalit. Asuntolassa on pohjakerros kivistä ja toinen kerros puusta. Alakerrassa ovat olleet taloudenhoitoon liittyneet tilat ja toisessa asuntola sekä johtajattaren asunto. Rakennukset sekä samaan aikaan valmistunut varasto muodostavat tontin keskelle umpipihan.

Rantaviivan suuntaisesti 1850-luvulla rakennettu entinen Forsténin talo on korjattu johtajan ja opettajan asunnoiksi 1898 ja vuodesta 1975 ne ovat olleet muussa käytössä

Kuuromykkäin koulu perustettiin Kuopioon 1862. Se sai omat tilat lääninhallituksen naapurina jo 1889, mutta niiden käytyä riittämättömiksi ryhdyttiin Kuopioonkin aistivallisten koulutuksesta 1892 annetun asetuksen mukaisesti suunnittelemaan uusia laitosrakennuksia. Arkkitehti Theodor Granstedtin johdolla valmistuneiden piirustusten mukaan rakennettiin 1897-1898 entisten opetustilojen paikalle uudet rakennukset. Johtajan asunnoksi korjattiin tontin vanhin rakennus, everstiluutnantti Lennart Forsténin asuinrakennus. Kuuromykkäinkoulu lakkautettiin Kuopiossa 1974.

Entinen kuuromykkäin koulu esitellään myös Museo-
viraston kulttuuriympäristön rekisteriportaali-
sissa (http://kulttuuriymparisto.nba.fi/netsovellus/rekisteriportaali/portti/default.aspx?sovellus=rapea&taulu=T_KOHDE&tunnus=200130).

Kuopion rakennuskulttuurin inventointi

Kuopion kaupungin kulttuuriympäristöstrategiassa vuodelta 2008 (s. 32-35) Kuopion kuuromykkäin koulu esitettiin samoin osana Piispanpuiston miljöökokonaisuutta. Strategian toimenpidesuosituksen mukaan ”kulttuurihistoriallisesti rakennukset ja puisto säilytetään ja uudisrakentaminen sopeutetaan ympäristöön. Rakennusten käyttötarkoitusta muuttaessa otetaan huomioon säilytystavoitteet ja kulttuurihistorialliset arvot. Valtakunnallisesti merkittävien rakennusten kunnostuksessa oltava yhteydessä Museovirastoon.”

Rakennukset ovat inventoitu vuonna 1980 ja 1990 tehdyissä Kuopion kulttuurihistoriallisten rakennusten inventoinnissa.

Suojelutilanne

Koulun käytössä olleet rakennukset eli rakennukset 1, 2 ja 3 on suojeltu asetuksella valtion rakennusten suojelusta (480/1985) vuonna 1994. Rakennukset on suojeltu merkinnällä S2, joka tarkoittaa rakennuksen ulkoasun suojelua. Ulkorakennus eli rakennus 5A ja B on varjeltu rakennus.

Pohjois-Savon maakuntakaavassa 2030 kuuromykkäin koulun pihapiiri rakennuksineen on merkitty rakennus-suojelualueeksi (SR 11.1004).

Kuopion yleiskaavassa, joka on vahvistettu vuonna 2001, rakennuksilla 1, 2 ja 3 on suojelumerkintä sr-1, joka tarkoittaa kaavaselosteen mukaan rakennus- tai kulttuurihistoriallisesti merkittävää aluetta tai kohdetta, joka tulee suojella. Lisäksi alue, johon kuuluu tontin pihapiiriin lisäksi myös entisen lääninhallituksen piha-alue on merkitty yleiskaavaan suojelumerkinnällä sr-4, jonka kaavamääräyksen mukaan ”alue tulee suunnitella siten, että ympäristön tai miljöö-
n arvokkaat piirteet säilytetään. Uudisrakentamisen ja oleviin rakennuksiin tehtävien muutosten sopeutumiseen kaupunkikuvaan tai miljööseen tulee kiinnittää erityistä huomiota.”

Kuopion asemakaavassa vuodelta 2008 rakennukset 1, 2 ja 3 on merkitty suojelumerkinnällä sr-1, joka tarkoittaa ”kulttuurihistoriallisesti arvokasta kohdetta, jota ei saa ilman pakottavaa syytä hävittää”. Rakennuksessa suoritettavien korjaus- ja muutostöiden sekä käyttötarkoituksen muutoksen tulee olla sellaisia, että rakennuksen historiallisesti arvokas tai kaupunkikuvan kannalta merkittävä luonne säilyy”. Tontti on merkitty asemakaavassa hallinto- ja virastorakennusten alueeksi.

Arkistolähteet ja tutkimustilanne

Selvitystä varten on tutkittu aluetta koskevia karttoja, rakennuspiirustuksia, vanhoja valokuvia ja muita arkistomateriaalia sekä kirjallisia lähteitä. Keskeisin arkistolähde on ollut Kansallisarkisto Helsingissä, jossa selvitystä varten on tutkittu Rakennushallituksen arkistossa olevia rakennuspiirustuksia, kustannusarvioita ja kirjeitä. Suunnitelmat ja kirjelmät koulun rakentamisen alkuvaiheisiin liittyen valaisevat hyvin koulun suunnittelu- ja rakennusprosessia. Joensuun maakunta-arkiston Kuopion kuuromykkäin koulun arkistomateriaalissa on vain vähän rakennuksia käsittelevää aineistoa. Koulun vuosikertomuksissa on joitain mainintoja esimerkiksi rakennusten vuosikorjauksista. Kuopion kaupunginarkistosta on tutkittu muutosvaiheisiin liittyviä rakennuslupa-asiakirjoja. Senaatti-kiinteistöjen arkistossa oleva aineisto keskittyy pääasiassa uudempaan piirustusaineistoon. Tosin Senaatti-kiinteistöjen arkistossa on myös kopioita koulun alkuperäispiirustuksista.

Keskeinen kirjallinen lähde on ollut Kustaa Killisen vuonna 1912 ilmestynyt teos *Kuopion kuuromykkäin koulu 12.9.1862-12.9.1912*. Killinen kertoo teoksessaan koulun alkuvaiheiden vuokratiloista sekä koulun rakentamisen vaiheista. Marginaaliryhmiä käsittelevästä kirjallisuudesta on ollut apua kuuromykkäin koulun opetuksen järjestämisen hahmottamisessa eri aikoina. Samoin 1800- ja 1900-luvun vaihteessa ilmestynyt *Kuuromykkäinlehti* on ollut tärkeä lähde tutkittaessa suomalaista kuuromykkäin opetusta ja koulujen rakentamista. Suomalaisten koulutalon arkkitehtuurihistoriaa käsittelevä kirjallisuus, esimerkiksi Henrik Liliuksen *Suomalaisen koulutalon arkkitehtuurihistoriaa* tai Eeva Maija Viljon artikkeli *Kaupungistuvan yhteiskunnan rakennustaide* *Ars Suomen taide 4*-kirjassa, rajaa usein marginaalikoulut tutkimuksen ulkopuolelle. Yhtymäkohtia kuuromykkäin koulun ja muun koulurakentamisen välillä voidaan kuitenkin löytää.

Raportissa käytetyt alueen ja rakennusten nimitykset

Kuuromyökkäin koulun nimi muutettiin vuonna 1961 kuuromyökkäin kouluksi. Raportissa koulusta käytetään nimitystä kuuromyökkäin koulu.

Rakennusten nykyiset nimet

Rakennus 1 Maakuntatalo (Pohjois-Savon liitto),

Rakennus 2 Toimistorakennus (Tietotaito Group Finland Oy),

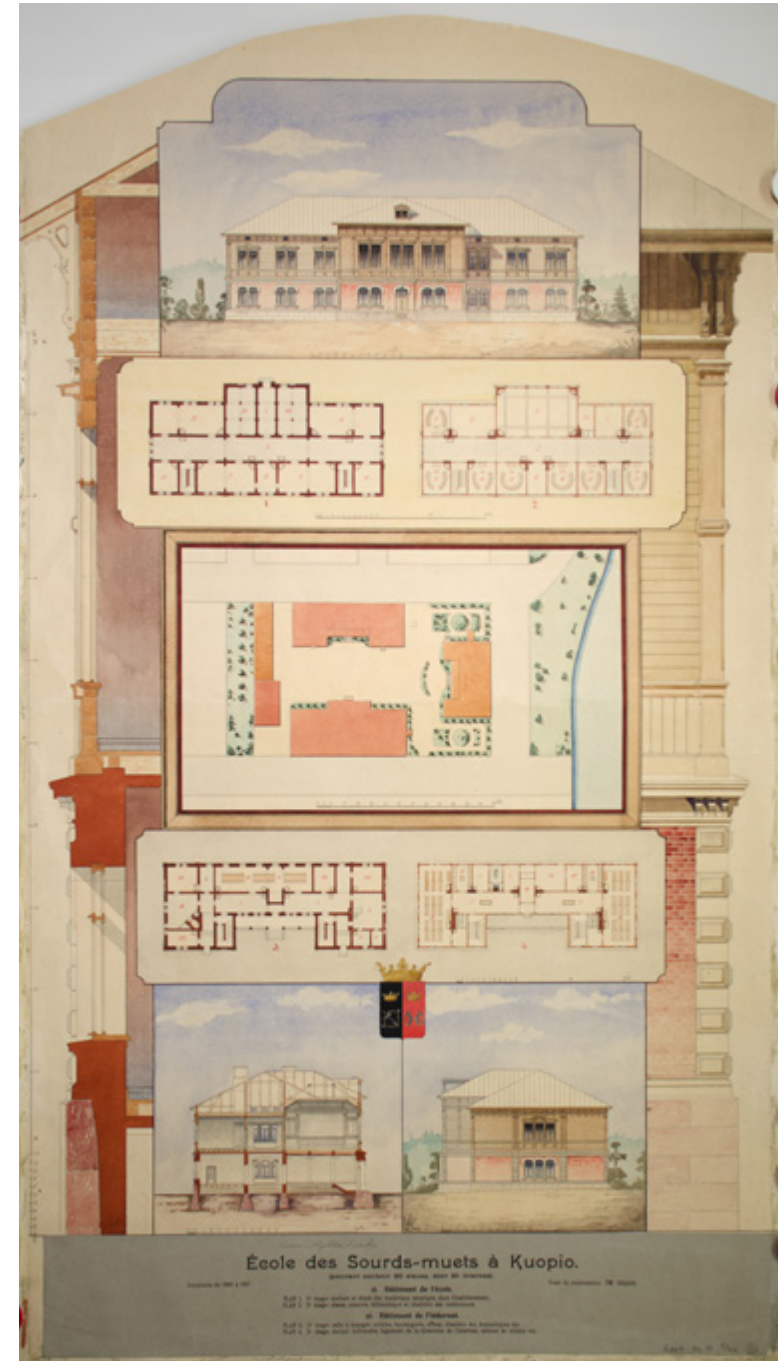
Rakennus 3 Toimistorakennus (Senaatti-kiinteistöt)

Rakennus 5A Siivouskeskus (Senaatti-kiinteistöt)

Rakennus 5B Lämpökeskus (Senaatti-kiinteistöt)

Selvityksessä käytetään rakennuksista myös muita nimityksiä koulun historiallisista vaiheista riippuen.

Ilmeisesti Pariisin maailmannäyttelyä vuonna 1900 varten tehty näyttelyplanssi Kuopion kuuromyökkäin koulun rakennuksista. Planssissa olleet pohjaratkaisut eivät toteutuneet aivan tällaisenaan. Asuinrakennuksen toisen kerroksen makuusalit siirrettiin koulurakennukseen ja koulurakennuksen portaikko toteutettiin rakennuksen keskiosaan. (KA)

Aistivallisten opetuksen historiaa

Vammaisten opetus kuului 1800-luvulla hiippakunnille. Vuonna 1866 annettu kansakouluasetus oli askel kohti järjestäytyneitä opetuslaitosta, mutta vammaisten opetuksen se sivuutti kokonaan. Erityisryhmiä huomioivia luokkia ja kouluja perustettiin kuitenkin 1800-luvun lopulla useaan paikkaan Suomessa. Kuurojen ja mykkien kohdalla puhuttiin aistivallisista, ja se erotettiin selvästi muusta vammaisopetuksesta. 1880-luvulla Kuopiossa toimi esimerkiksi laiminlyötyjen lasten koulu, joka oli tarkoitettu sellaisille nuorille, jotka eivät olleet saaneet mitään kouluopetusta tai olivat pahatapaisuuden vuoksi joutuneet erityistarkkailuun. Porvooseen vuonna 1846 yksityisin varoin perustettu kuurojen koulu oli ensimmäinen aistivallisten koulu Suomessa. Turussa kuurojen opetus aloitettiin vuonna 1860 valtion koulussa. Kuopioon perustettiin kuuromykkäin koulu vuonna 1862 ja Pietarsaareen vuonna 1863. Vuonna 1892 annettiin keisarillinen asetus kuurojen koulujen uudelleen järjestämisestä ja se siinä myös määrättiin uusien koulujen perustamisesta. Mikkeliin perustettiin kuurojen koulu vuonna 1893, Jyväskylään vuonna 1894 ja Ouluun 1898. (Nygård 180-181, Wirilander 2008, 443, www.kuurojenmuseo.fi)

Suomalaisessa kuurojen opetuksessa käytettiin Keski-Euroopassa 1700-luvulla kehittyneitä menetelmiä. Ranskalainen koulukunta perusti opetuksen viittomiiin, saksalainen suuntaus perustui puheopetukseen. 1800-luvun lopulla puheopetukseen perustuva opetus syrjäytti viittomiseen perustuvan opetuksen laajasti, ja viittomaopetus väistyi kuurojen opetuksesta lähes sadaksi vuodeksi. (www.kuurojenmuseo.fi)

Oppilaita Kuopion kuuromykkäin koulun salissa Viktor Barsokevitschin kuvaamana vuonna 1912 (KUHMU)

Kuopion kuuromykkäin koulun perustaminen ja opetus

Esityksen koulun perustamisesta teki Kuopion hiippakunnan tuomiokapituli vuonna 1861. Kuopion hiippakunnan ensimmäinen piispa Robert Valentin Frosterus oli koulun perustamista esittävän kirjeen allekirjoittaja. Muita allekirjoittajia olivat tuomiorovasti A. G. Borg ja Kuopion lukion opettajat sekä tuomiokapitulin jäsenet Joach Zitting, Jul. Imm. Bergh ja P.A. Aschan. Keisari Aleksanteri II antoi julistuksen Kuopion kuuromykkäin koulun perustamisesta 15.5.1862. Koululle annettiin kuudensadan ruplan vuotuinen määräraha, joka määrättiin käyttämään kahden opettajan palkkaan, opetustilojen ja opettajan asunnon vuokraan, polttopuihin ja valaistukseen sekä opetusvälineihin. Julistuksessa määrättiin, että koulun ohjesääntönä noudatetaan vuonna 1858 Turun kuuromykkäin koululle annettua ohjesääntöä. Lisäksi

määrättiin Kuopion hiippakunnassa kerättäväksi vuosittain kolehti koulua varten. Oppilaitos aloitti toimintansa 5.9.1862 tuomiokapitulin alaisena. (Killinen 1912, 6-11)

Koulun ensimmäinen opettajatar ja johtajatar oli neiti Emilie Köllerfelt. Hän toimi koulun johtajattarena vuoteen 1874, jolloin hän erosi työstään. Köllerfeldin jälkeen koulun johtajaksi tuli Gustaf Kristian Hendell, joka oli puhemetodiin perustuvan opetuksen kannattaja. Häntä on pidetty puheopetuksen tienraivaajana Suomessa, ja puhemetodiin perustuva opetus teki Kuopion kuuromykkäin koulusta edelläkävijän suomalaisessa kuuromykkäin opetuksessa. (Killinen 1912, 45; Wilander 2008, 446; Kuuromykkäinlehti 1896/7, s.15).

Koulun opetus perustui puhemetodiin

Suomen kuuromyökkäin koulut jaettiin opetusmetodin ja opetuskielen mukaan. Jako tehtiin vuoden 1892 uudistuksessa. Kuopion kuuromyökkäinkoulussa opetusta annettiin puhemetodin mukaan ja suomenkielellä. Oppilas oli koulussa ensimmäisen vuoden niin sanotulla oppiajalla, jonka aikana selvisi oliko puhemetodilla oppiminen mahdollista. Jos näytti siltä, että oppilas ei voi oppia puhemetodilla, hänet siirrettiin kouluun, jossa opetus annettiin toisella metodilla. Kuopion kuuromyökkäin koulusta tällaiset oppilaat siirrettiin Mikkelin kouluun. (Killinen 1912, 19-22) Hendell kuoli vuonna 1878, ja koulu oli muutaman vuoden ilman johtajaa, kunnes vuonna 1880 Kustaa Killinen muutti Kokemäeltä koulun johtajaksi. Myös Kustaa Killinen oli puhemetodiin perustuvan opetuksen kannattaja. (Kuuromyökkäinlehti 1896/7 s.15)

Kustaa Killinen oli matkustellut tutustumassa muiden maiden kuuromyökkäin opetukseen, ja esimerkiksi tanskalaisesta puhemetodiin perustuvasta opetuksesta hän kertoo, että opettaja asettui luokassa taulun viereen liitu kädessään, ja opetetut asiat luettiin kuorossa taululta. (Killinen 1912, 19) Ilmeisesti tätä metodia käytettiin myös suomalaisessa kuuromyökkäin opetuksessa, vaikka Killinen itse painotti opetusmetodeissa ”puheenhuomaamista” eli imitointia. Viittomakielen kerrotaan myöhemmin olleen jopa kiellettyä seuraavan johtajan Aimo Kankaan aikana. Viittomia käyttäville oppilaille annettiin rangaistus, joka saattoi olla luokan nurkassa seisomista tai karttakepillä sormille lyömistä. (Ahonen 2007, 50-51)

Yleensä kouluopetuksen alkuvaiheessa tyttöjä ja poikia opetettiin eri kouluissa. Kustannussyistä kuitenkin oli jo alusta alkaen myös sekakouluja. Kuopion kuuromyökkäin koulussa opetusta annettiin sekaluokissa, mutta tyttöjen ja poikien käsitoille oli varattu erilliset työhuoneet. Oppilaita oli hyvin monenikäisiä ja -taustaisia. Samassa ryhmässä opetettiin maalaisten ja kaupunkilaisten, tilattomien ja talollisten, käsityöläisten ja virkamiesten lapsia. Vain osa heistä oli ”kivikuuroja” eli kokonaan kuuroja. Osa oli ollut syntymästään asti kuuroja ja osa oli kuuroutunut sairauden myötä. Sellaisten, joilla oli kuuroja sisarusia, kuuroutumisen syyksi merkittiin ”sukuvika”. (Killinen 1912, 32-42)

Kuopion kuuromyökkäin koulun tyttöjen käsityöhuone 1800- ja 1900-lukujen vaihteen tienoilla. (KUHMU)

Koulun toimitilat alkuvaiheessa

Alkuvaiheessa koulu toimi vuokratuissa tiloissa. Vuoden 1892 kuuromyökkäin koulujen uudistamisen myötä Kuopion kuuromyökkäin koululla oli oikeus ottaa opetukseen 85-90 oppilasta, jotka jaettiin kahdeksalle luokalle. Koulun ”asumalaitoksessa” oli tilat 30 oppilasta vasten. Henkilökuntaan kuuluivat johtaja ja neljä opettajaa, asunomaisen johtajatar ja 5 opettajatarta, emännöitsijä, talonmies, kaksi hoitajatarta ja kolme palvelijatarta. Lisäksi 1800-luvun lopulla perustettiin joitain lisäluokkia, koska kouluun pyrkijöitä oli jatkuvasti enemmän kuin pystyttiin ottamaan. Koulun tilantarve kasvoi koko ajan 1800-luvun lopulla. Koulu joutui ensimmäisen 35 vuoden aikana muuttamaan moneen kertaan. (Killinen 1912, 18-24)

Perustettaessa koulu vuokrasi tiloja Suokadulta, joka sittemmin tunnettiin konrehtori Aschanin talona. Jonkun aikaa koulu oli Piispanpuiston varrella koneenkäyttäjä Räsäsen kaksikerroksisen talon yläkerrassa. Vuonna 1878 koulu vuokrasi tiloja seppä Hyvärisen talosta, joka sijaitsi Maaherrankadun varrella seurahuoneen vieressä. Rakennus paloi vuonna 1878 ja tulipalossa tuhoutui melkein kokonaan koulun kirjasto, arkisto ja opetuskalusto. Tulipalon jälkeen koulu toimi aina vuoteen 1881 asti Ajurinkadulla kauppaneuvos Hallmanin kartanon takana. Vuosina 1882-83 koulu toimi Minna Canthin kadulla sotilassairaalan vieressä ja vuosina 1884-87 kauppaneuvos Saastamoisen vasta valmistuneen kivitalon yläkerrassa. Vuonna 1888 koulu vuokrasi tiloja leskirouva Sallinin talosta Minna Canthin kadun ja Kuninkaankadun kulmasta. (Killinen 1912, 24)

Forsténin taloon

Vuonna 1888 kuuromyökkäin koulu siirtyi Kallanrantaan everstiluutnantti Lennart Forsténin vuonna 1862 rakentamaan hirsitaloon. Forstén oli rakennuttanut 9 huonetta, keittiön ja eteisen käsittäneen hirsitalon vuoden 1860 asemakaavassa virkamiehille tarkoitetulle uudelle tontille. Rakennukseen kuului myös ulkorakennus, jossa oli suuri tupa, vaunu- ja halkosuoja, aitta, talli ja navetta. (Killinen 1912, 26)

Forsténin talo oli toiminut ainakin vuodesta 1872 lääninsairaalan yhtenä lasarettiosastona. Kun lääninsairaalan ensimmäinen rakennus valmistui Valkeisen lammen rannalle vuonna 1877, Forsténin talo jäi pois hoitolakäytöstä. Lääninsairaallalle oli valmistunut Lahdentaan sairaalana tunnettu C. Bassin suunnittelema rakennus vuonna 1822, mutta se oli sairaalan toiminnalle liian pieni ja tiloja jouduttiin vuokraamaan muualta. (Hällström 1913, 488; Rieki 2005, 220)

Valtio osti rakennuksen Forsténilta ruotsalaisen tyttökoulun käyttöön vuonna 1882. Tietoja rakennuksen mahdollisista vuokralaisista tai käytöstä vuosina 1877-1882 ei ole. Kuopiolaisessa lehdistössä käytiin kiivasta keskustelua siitä, että ruotsalaiselle tyttökoululle oli ostettu kallis kartano, johon tehtiin vielä kalliit korjaukset, vaikka oppilaita oli vain kymmenkunta. Vuonna 1879 perustetussa suomalaisessa tyttökoulussa taas oli paljon oppilaita ja huonommat tilat. (Savo 8.9.1882; Savo 10.9.1883)

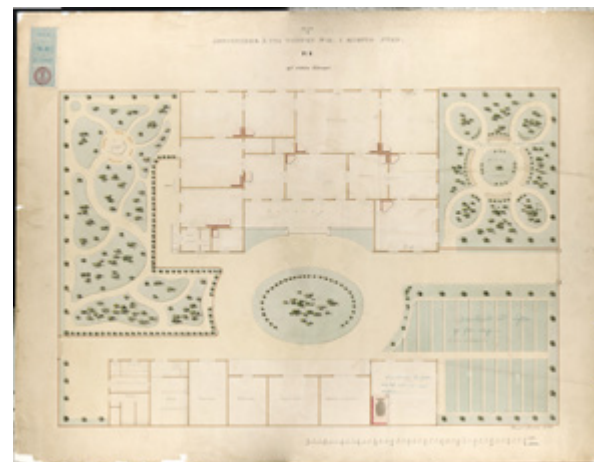
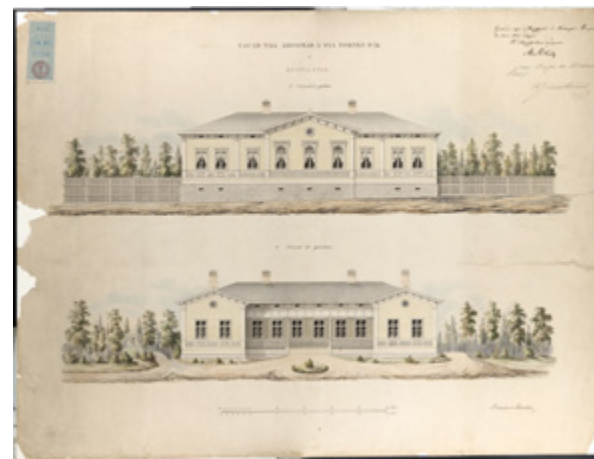
Kuopion lääninarkkitehti Ferdinand Öhman on piirtänyt Forsténin talosta pohjapiirroksen ruotsalaista tyttökoulua varten elokuussa vuonna 1883. Alkuperäistä huonejakoa ei muutettu tyttökoulun tarpeisiin.

Kun kirkollistoimikunnan päällikkö, senaattori Yrjö Sakari Yrjö-Koskinen kävi syksyllä 1888 tarkistamassa kuopiolaisia kouluja, kuuromyökkäin koulun johtaja Kustaa Killinen ehdotti tälle, että ruotsalaisen tyttökoulun käytössä oleva Forsténin talo sopisi kuuromyökkäin koulun käyttöön. Killisen kirjoittamassa kuuromyökkäin koulun historiassa kerrotaan senaattorin vastanneen, että ”kyllä asia näyttää olevan niin, mutta on ikävä koskea tuota kuolemaisillaan olevaa laitosta, koska sitäkin voitaisiin selittää puoluekiihkoksi”. Senaattorin vastauksesta huolimatta koulu sai helmikuun 26. päivänä vuonna 1889 kirjeen, jossa kerrottiin, että kuuromyökkäin koulu

voisi siirtyä kyseiseen rakennukseen kesäkuun alusta. Kuuromyökkäin koulun kolme luokkahuonetta sijoitettiin rakennuksen länsipäähän. Lisäksi koulun käytössä oli suuri sali, johon mahtui opettamaan kahta luokkaa, ja tupa, jota myös tyttökoulu oli käyttänyt voimistelusalina. Koulun johtajan asuinkäytössä oli neljä kamaria ja keittiö. (Killinen 1912, 25-27)

Oppilaiden määrä kasvaa

Pian Forsténin taloon muuttamisen jälkeen selvisi, että tiloja tarvittaisiin lisää. Koululle ostettiin viereisen tontin nro 34 rakennukset leskirouva Lovisa Braxilta. Koulun käyttöön otettiin kaksi asuinrakennusta ja ulkorakennus. Braxin taloihin sijoitettiin koulun asumalaitos eli koulussa asuvat oppilaat. Lisäksi vuokrattiin tontilta nro 35 leskirouva Ida Hercmanilta rakennus, joka sisälsi 4 huonetta ja keittiön. Kuuromyökkäin koulun naispuolisia oppilaita opetettiin tässä Hercmanin talossa ja miespuolisia ”rantatalossa” eli Forsténin talossa. Kaikkinensa tilat olivat kuitenkin koulun tarpeisiin liian pienet ja epäsopivat, joten alettiin suunnitella omaa kuuromyökkäin koulun rakennusta. (Killinen 1912, 27-28)

Lennart Forsténin talon piirustukset vuodelta 1861. Ylempäsä kuvassa asuinrakennuksen julkisivut järvelle ja puutarhaan. Alemmassa kuvassa asuinrakennuksen ja ulkorakennuksen pohjapiirustukset. (KKA)

Piirustukset esitellään lähemmin ao. rakennusta koskevassa osassa raportin liitteessä.

Vallitsevan kouluarkkitehtuurin vaikutus suunnitelmiin

Koululaitoksen järjestäytyminen 1860- ja 70 luvuilla vaikutti myös koulurakennusten hallinnolliseen organisaatioon. Koulurakennusten hoitaminen siirtyi kouluhallitukselle ja rakennukset suunniteltiin yleisten rakennusten ylihallituksessa. Tuomiokapitulit menettivät asemansa koulujärjestelmässä. Kansakoulurakennuksille tehtiin viralliset mallipiirustukset vuonna 1892. Stenbäckin kokoelmana tunnetussa mallipiirustussarjassa oli 21 ehdotusta. Myös oppikoulujen pohjapiirustuksille syntyi samoin tietty normisto, jota uusien koulujen rakentamisessa käytettiin. Erityisryhmille rakennettuja kouluja ei käsitellä yleensä koulurakentamista esittelevissä tutkimuksissa. Henrik Liliuksen kirjoittaman *Suomalaisen koulutalon arkkitehtuurihistoriaa* -teoksen esipuheessa kirjoittaja rajaa erityiskoulut tutkimuksensa ulkopuolelle. (Halila 1949, 176; Lilius 1982, 7, 103)

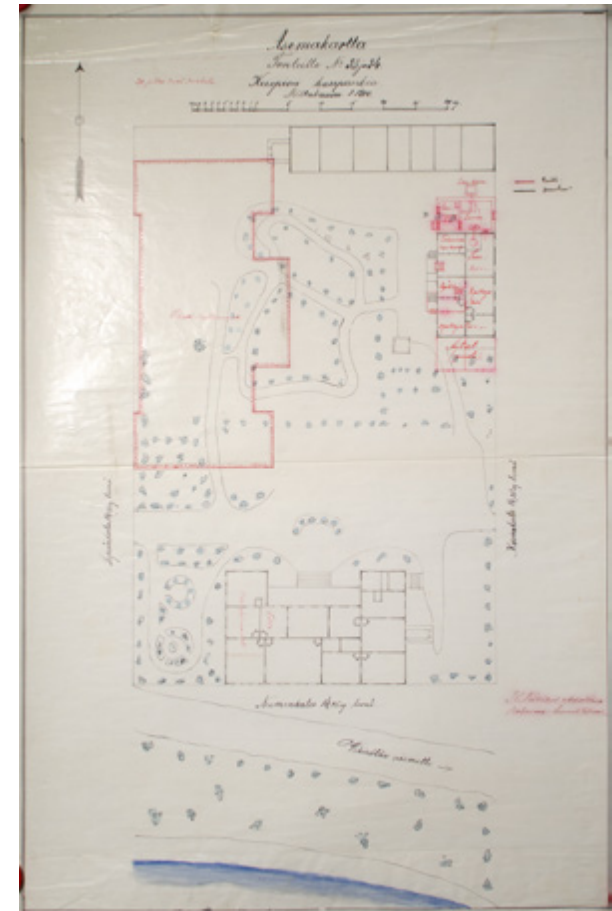
Killisen ehdotus

Kustaa Killiseltä pyydettiin ehdotus uuden koulu- ja asuinrakennuksen tiloja varten. Killisen ehdotuksen mukaan Sepänpäätien varrelle olisi rakennettu kaksikerroksinen tiilinen koulurakennus. Killisen suunnitelman mukaan Braxin pienempää taloa ja Forsténin talon niitä huoneita, jotka eivät olleet johtajan asuntona, olisi käytetty koulun tarpeisiin.

Killinen oli tehnyt luonnokset rakennuksista, joihin hän oli merkinnyt kaikki koulun tarvitsemat tilat. Kuopion lääninarkkitehti Werner Polón piirsi luonnokset puhtaaksi ja ne liitettiin Killisen 16.8.1893 Suomen Keisarillisen Senaatin Kirkollisasiain Toimituskunnalle osoitettuun kirjeeseen. Kirjeessä Killinen lisäksi luetteli koulun tarvitsemat tilat. Polónin piirtämiä luonnoksia Killinen kommentoi kirjeessään vielä niin, että niissä näkyvät luokkahuoneet ovat ”tarpeettoman pitkulaiset”. Killisen mukaan niiden tulisi olla melkein neliönmuotoiset, joihin mahtuisi korkeintaan 15 oppilasta asetettuina hevosenkengän muotoiseen piiriin.

Forsténin talon ulkorakennusta Killinen ehdottaa siirrettäväksi muualle. Lisäksi Killinen ehdotti erillisen tiilisen leipomo- ja kylpyhuonerakennuksen rakentamista tontin luoteiskulmaan. Tämän rakennuksen tieltä Killinen ehdotti purettavaksi Braxin talon Sepänpäätien puoleisen rakennuksen päädyn, joka Killisen mukaan oli laudoista tehty porstua ja konttori, jotka jäisivät muutenkin tarpeettomiksi, koska siihen rakennukseen tulisi asunalaitoksen tilat.

Tähän 16.8.1893 päivättyyn kirjeeseen liitettyssä asemapiirroksessa koulurakennus on hahmoteltu Snellmaninkadun (silloin Kaivokatu) puolelle. Jossain vaiheessa suunnitelma kuitenkin muuttui niin, että koulu olisi Sepänpäätien puolella ja Snellmaninkadun varrella ollut Braxin talo olisi muutettu koulun käyttöön. Kansallisarkiston rakennushallituksen kokoelmista löytyy tämä muutettu suunnitelma, jossa koulurakennus on Sepänpäätien varrella. Piirustukseen on merkitty ”K. Killisen ehdotus rakennussuunnitelma”. (KA / Rakennushallituksen arkisto; Killinen 1912, 28-29)

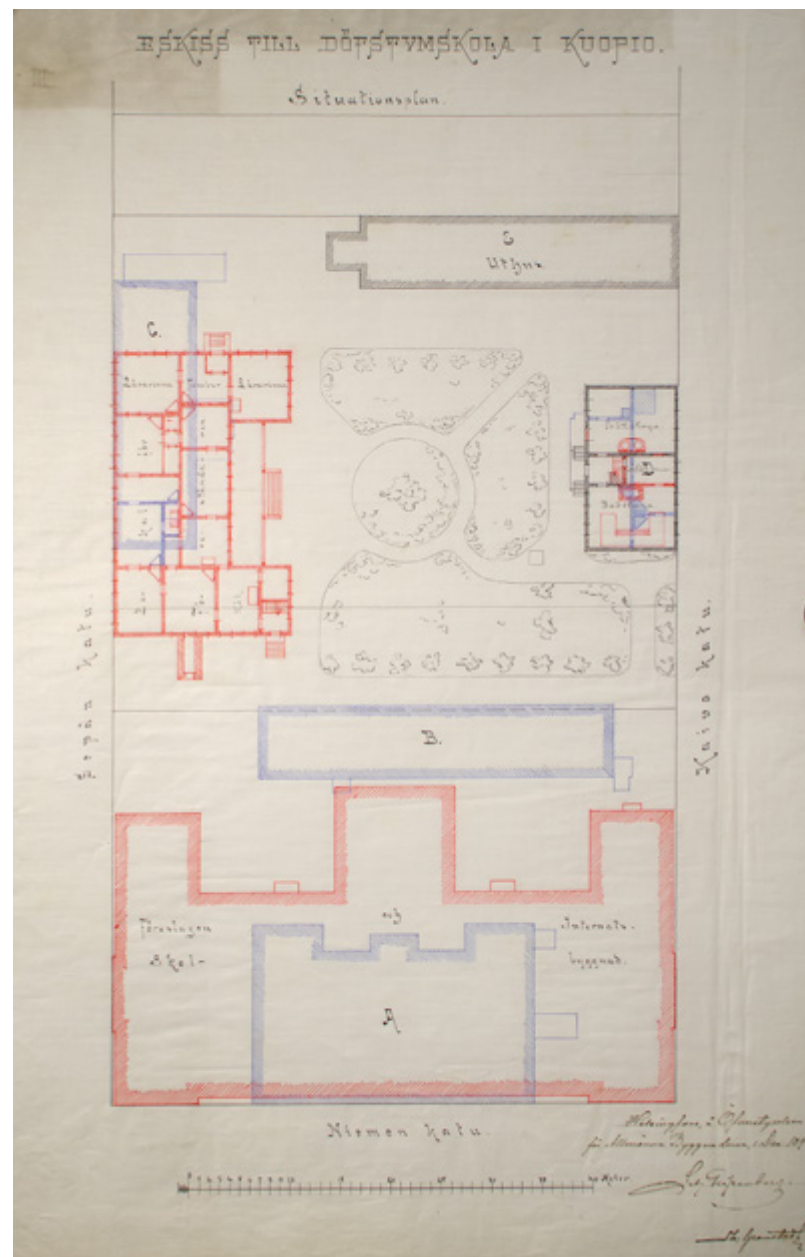
Kustaa Killisen ehdotuksen mukaan koulurakennus olisi voitu rakentaa Sepänpäätien varrelle ja sen lisäksi koulun käyttöön olisi otettu Braxin toinen asuinrakennus ja ulkorakennus sekä Forsténin talo. (KA)

Ensimmäiset suunnitelmat

Yleisten rakennusten ylihallituksessa tehtiin piirustukset uudesta Kuopion kuuromykkäin koulusta vuoden 1894 joulukuussa. Piirustukset laati Theodor Granstedt ja ylijohtaja Sebastian Gripenberg hyväksyi ne. Suunnitelma poikkesi olennaisesti Killisen ehdotuksesta, sillä Granstedt piirsi kolmekerroksisen kivitalon, joka olisi tullut Kallanrannan (silloin Niemenkatu) varrelle koko tontin leveydeltä Sepänekadulta Snellmaninkadulle (silloin Kai-vokatu) asti.

Tämän suunnitelman mukaan Forsténin talo olisi siirretty Sepänekadun varrelle. Piirustuksissa opetustilat sijoituvat rakennuksen toiseen kerrokseen. Keskikäytävän eteläpuolella on luokkahuoneiden rivi, jossa päädyissä on 15 oppilaan luokat ja niiden välissä kuusi 12 oppilaan luokkaa. Keskikäytävän toisella puolella on päädyissä suuremmat tyttöjen työskentelyhuone ja kirjasto- ja opetusmateriaalihuone, joiden väliin oli sijoitettu opettajanhuone, pukeutumishuone, suuri rukous- ja liikuntasali, työkaluhuone (jonka vieressä hissilaite polttopuiden nostoa varten) ja materiaalien sekä valmiiden töiden säilytykseen tarkoitettut huoneet.

Theodor Granstedtin vuonna 1894 laatiman suunnitelman mukaan koulurakennus olisi sijoitettu Forsténin talon paikalle, joka taas olisi siirretty Sepänekadun varrelle.
(KA)

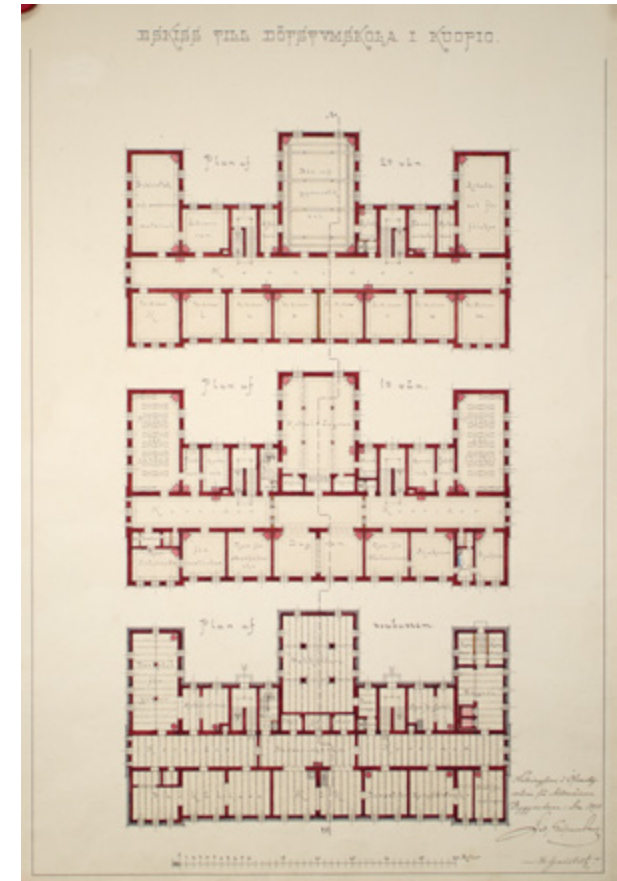
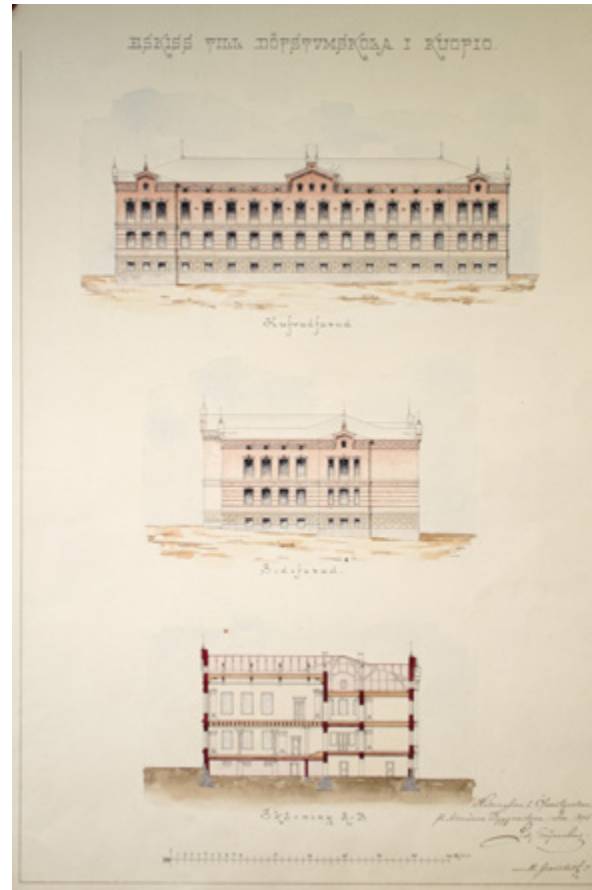

Luokahuoneiden alapuolella ensimmäisessä kerroksessa olisi ollut asuinlaitoksen johtajan asunto, emännöitsijän huone, päivähuone hoitajan huone ja kaksi sairashuonetta. Käytävän pohjoispuolella on molemmissa päissä suuret makuusalit, joista itäpäädyn sali on varattu tytöille ja länsipäädyn sali pojille. Salien välissä on pesuhuoneet, vaatehuoneet, suuri ruoka- ja päiväsalit ja portaat kerrosten välillä. Kellarikerroksessa on kaksi suurta halkoliiteriä, keittiö, palvelijan huone, mankelointihuone, leivintupa, varastotiloja ja poikien työskentelyhuone.

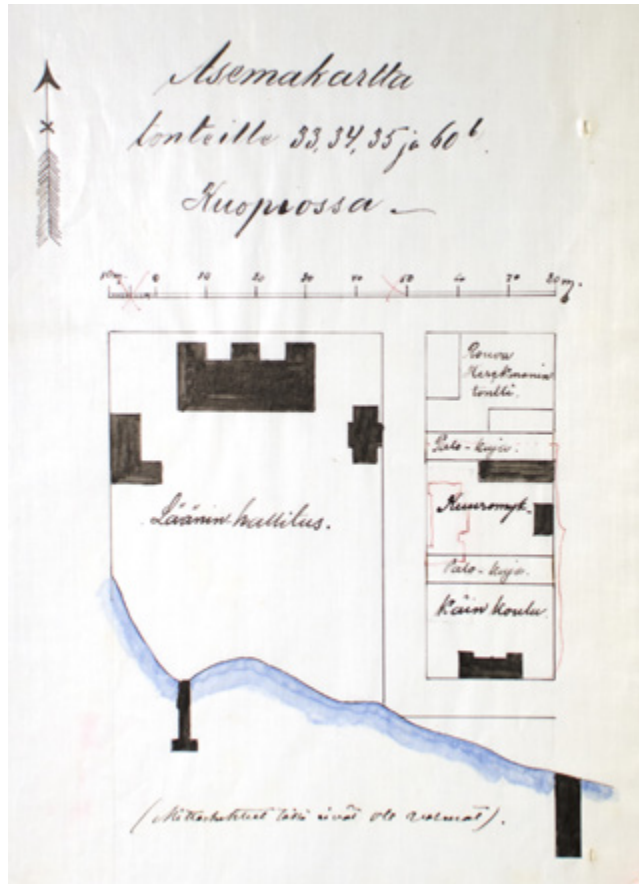
Ylihallituksen ehdotus poikkesi Kustaa Killisen ehdotuksesta, vaikka se oli muodoltaan sellainen kuin Polónin laatimissa luonnoksissa ja sisälsi kaikki tilat, jotka Killinen oli koululle toivonut. Suunnitelmasta kysyttiin Killisen arviota, ja hän vastusti suunnitelmia niiden "kalleuden ja komeuden tähden".

Erona Killisen ehdotukseen Granstedtin piirustuksissa oli se, että Granstedt oli sijoittanut koulun kaikki tilat samaan rakennukseen, jolloin siitä luonnollisesti tuli suuri kokoinen. Killinen kirjoittaa historiikissaan, että hänen mielestään olisi ollut sopimatonta rakentaa puolen miljoonan markan hintainen palatsi, kun samaan aikaan koulu ei pystynyt ottamaan kaikkia halukkaita kuuromyökiä opetukseensa. Killinen kannatti sitä, että rakennettaisiin mieluummin useampi koulu koko maahan. Kouluneuvosto ja myös senaatti kannatti Killisen esitystä ja ylihallituksen piirustukset hylättiin. Kiviset oppikoulurakennukset koettiin usein 1800-luvun lopulla mittakaavallisesti liian suuriksi moniin suomalaisten kaupunkien puukeskustoihin (Lilius 1982, 103-104).

Yleisten rakennusten ylihallituksen ylijohtaja Gripenberg kävi Kuopiossa katsomassa kuuromyökein koulun tonttia ja ehdotti, että koulun tilat rakennettaisiin paviljonkijärjestelmällä tarkoittaen sitä, että tilat jaettaisiin useaan eri rakennukseen. (Killinen 1912, 28-29) Paviljonkijärjestelmä oli laitosrakennuksissa käytetty rakennustapa, joka oli rantautunut jo 1800-luvun lopulla Suomeen ja Kuopioonkin. Esimerkiksi vuosina 1884-1894 rakennetun Niuvanniemen sairaalan rakennukset tehtiin paviljonkijärjestelmään perustuen. Paviljonkijärjestelmässä eri toiminnot sijoitettiin omiin 1-2 kerroksisiin rakennuksiin. Luonnonvalon saannilla, hyvällä ilmanvaihdolla ja hyvin toimivalla käytäväjärjestelmällä oli tärkeä merkitys. (Paatela 2003, 30-35)

Theodor Granstedtin ensimmäisissä suunnitelmissa koulun tilat olisi sijoitettu tiilijulkisivuisen rakennuksen kolmeen kerrokseen. (KA)

Päiväämätön asemapiirros Kuopion ensimmäisen kaupunginosan tonteista 33, 34, 35 ja 60.

Asemapiirroksen on tontille 34 hahmoteltu uutta koulurakennusta. Rouva Herckmanin tontti on numero 35. (KA)

Vuodelta 1892 olevassa asemapiirustuksessa näkyvät tonteilla 33 ja 34 tällöin olleet rakennukset. Niemenkadun (nyk. Kallanranta) varrella on Forsténin talo ja sen piharakennus. Leskirouva Lovisa Braxilla oli tontillaan kaksi asuinrakennusta, kaivo ja ulkorakennus. (KA)

Ensimmäisen kaupunginosan tontit 33 ja 34 Kuopion asemakaavassa

Vuodelta 1787 olevassa asemakaavakartassa (yllä) kaupungin hengellinen ja hallinnollinen keskus on sijoitettu Väinölänniemen puoleiseen osaan, jossa jo ennestään sijaitsi Kuopion kirkko. Pappilasta Väinölänniemen tyvessä johtaa viistosti tie kirkkoon. Kirkon edustalla on Residenssitori (r) ja torin etelä-laita on jo tässä kaavassa varattu lääninhallituksen rakennuspaikaksi (q).

Alla olevassa vuoden 1811 kaupunkimitauksessa näkyvät kaikki siihen mennessä rakennetut talot. Vanha kirkko on edelleen olemassa, mutta Vahtivuorella näkyy rakenteilla olevan uuden kirkon hahmo.

Kuurojenkoulun tuleva sijainti (punainen piste) oli vielä pappilan peltoja.

(KKA)

Uuden asemakaavan pohjaksi laati J.S.Johansson vuonna 1856 mittauspiirustuksen Kuopion kaupungista. Kartassa on esitetty kaikki silloiset rakennukset ja hahmoteltu myös uusia kortteleita. Punaisella pisteellä merkitty paikka, jolle kuurojenkoulu 1890-luvulla rakennettiin, on vielä rakentamaton. (KKA)

Läänihallituksen rakennus ympäristöineen 1890-luvun alussa. Läänihallituksen päärakennuksen etupuolella on Piispanpuisto, joka oli muotoiltu ja istutettu 1880-luvun puolivälissä.

Tulevan kuurojenkoulun tontilla erottuu Braxin asuinrakennus (1), joka koulua rakennettaessa purettiin. Naapuritontilla, nykyisten Sepänkadun ja Hallituskadun kulmassa näkyy tontilla 35 ollut puurakennus (2).

Kuvan vasemmassa laidassa oleva kaksikerroksinen kivitalo on ns. Rehnströmin talo, jossa tällöin toimi maanmittauskonttori.

(Viktor Barsokevitsch, KUHMU; osasuurennos kuvasta)

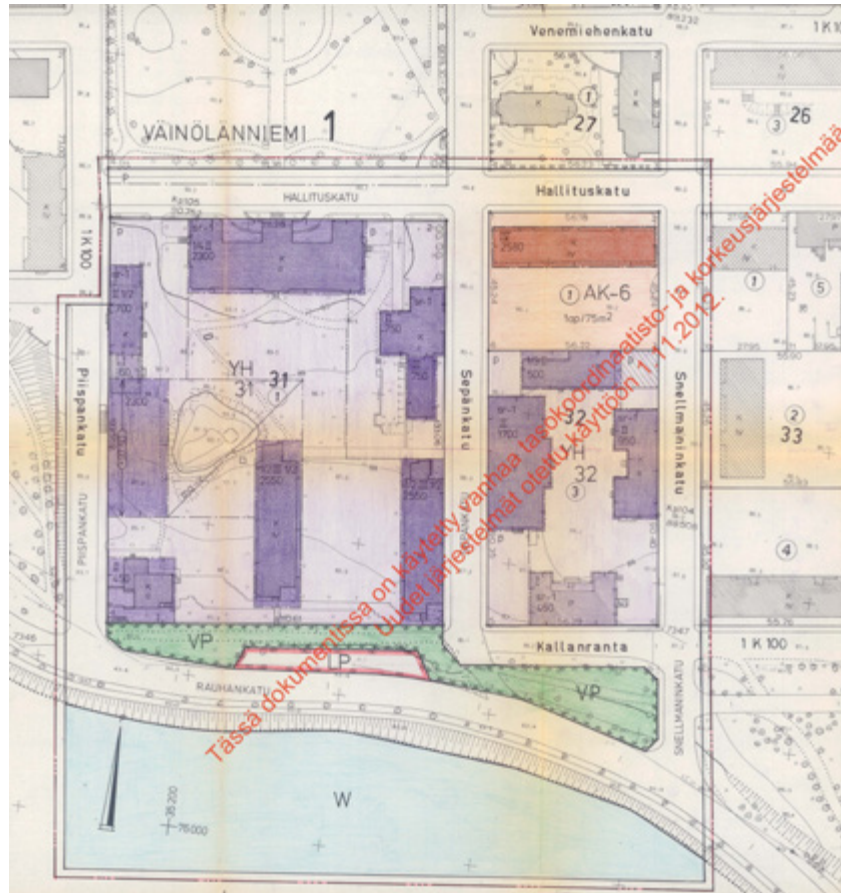

Sama näkymä vuonna 1906. Läänihallituksen vasemmalla puolella näkyvät kuurojenkoulun 1890-luvun lopussa valmistuneet rakennukset: 1) Koulurakennus, 2) Asuntolarakennus, 3) Ulkorakennus. Näiden takana näkyy tontilla säilyneen Forsténin talon katto (4).

Uutena rakennuksena Piispanpuiston laidassa on vuonna 1904 valmistunut ortodoksinen Pyhän Nikolauksen katedraali.

(Viktor Barsokevitsch, KUHMU; osasuurennos kuvasta)

Suojelutavoitteet ja kaavamerkinnot

Korttelissa on voimassa sisäasiainministeriön 21.3.1983 vahvistama asemakaava. Tontilla olevista rakennuksista kolmella on suojelumerkintä sr-1. Tiiliseltä ulkorakennukselta suojelumerkintä puuttuu.

(KKKA)

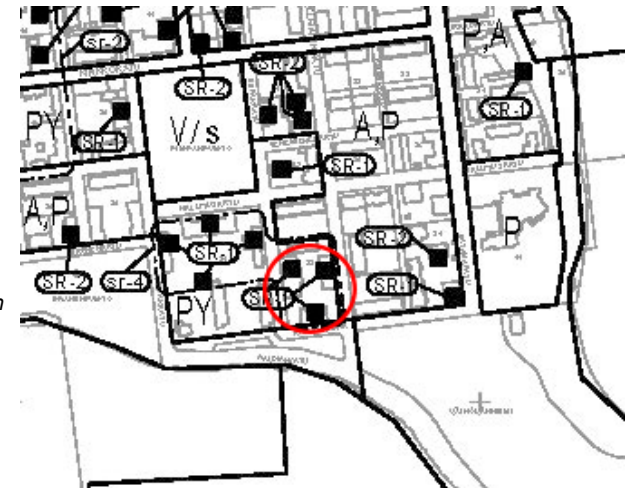
Keskeisen kaupunkialueen yleiskaava vuodelta 2000. Tontti kuuluu yhdessä läänihallituksen korttelin ja ortodoksisen kirkon korttelin kanssa julkisten palvelujen alueeseen.

(KKKA)

Rakennussuojelukohteet keskeisen kaupunkialueen yleiskaavassa vuodelta 2000. Tontin kolmella rakennuksella on suojelumerkintä sr-1. Lisäksi entinen kuorojenkoulun tontti yhdessä läänihallituksen vanhojen rakennusten kanssa on rajattu pistekatkoviiivalla ja varustettu merkinnällä sr-4 "Alue tai alueen osa, jolla ympäristö säilytetään".

(KKKA)

Piispanpuisto ympäristöineen julkaisussa Kuopion kulttuuriympäristö - strategia ja hoito-ohjeet (2008). "Säilytystavoite: rakennukset ja ympäristö säilytetään ja hoidetaan. Uudisrakentamisen on sopeuduttava miljööseen."

Selvityskohde merkitty punaisella ympyrällä.

(KKKA)

Forsténin talo - sen rakennuttaja ja suunnittelija

Lennart Forstén syntyi 9. päivä elokuuta vuonna 1817. Hän kirjautui Haminan kadettikouluun vuonna 1833. Forstén ylennettiin 1854 majuriksi ja hänet siirrettiin Kuopion tarkkämpujapataljoonan nuoremaksi esikuntaupseeriksi. Hän oli pataljoonansa kanssa torjumassa englantilais-ranskalaista rynnäkköä Haminassa Krimin sodan aikana. Vuonna 1859 Forstén komennettiin johtamaan töitä Kuopion läänissä Suomen tie- ja vesikulkulaitosten alaisena. Viimeinen ylennys oli kohoaminen everstiluutnantiksi ja 1. luokan insinööriksi vuonna 1861. Seuraavana vuonna hän oli piiri-insinöörinä Kuopion läänissä. Vuodesta 1872 hän oli tie- ja vesikulkulaitosten ylihallituksen jäsen. Forstén tunnettiin myös harrastajataiteilijana. Hän osallistui mm. Topeliuksen toimittaman Finland framstäldt i tekningar -teoksen piirrosten laatimiseen 1840-luvulla. (Suomen kansallisbiografia, 2004)

Kun 1800-luvun puolivälissä oli Kuopion vuoden 1787 asemakaavalla rakennettavaksi merkitty alue käymässä vähiin, tuli tarve laajentaa kaavoitettua aluetta. Sen pohjatyöksi kaupunki teetti 1856 J.S. Johanssonilla kaupunkialueen mittauksen, johon merkitsi kaikki siihen mennessä rakennetut rakennukset.

Uutta asemakaavaa pyydettiin luonnostelemaan lääninarkkitehti Carl Albert Edelfelt Hämeenlinnasta. Hänen vuonna 1858 tekemänsä kaavaehdotus oli kuitenkin ongelmallinen, koska sen toteuttaminen olisi vaatinut jo olemassa olevien rakennusten siirtämistä. Senaatin vuonna 1856 antaman kaupunkien yleisen rakennusjärjestyksen mukaan muun muassa rakennusten etäisyyksiin ja katujen leveyteen tuli kiinnittää huomiota tulipalojen välttämiseksi. Edelfelt joutui esittelemään useamman luonnoksen asemakaavasta, mutta lopulta kaupungin valtuusmiehet pyysivät insinööri Lennart Forsténia muokkaamaan valitun vaihtoehdon pohjalta lopullisen asemakaavakartan. Aleksanteri II hyväksyi 17. päivä tammikuuta 1860 tämän kartan Kuopion asemakaavaksi. (Kahra 1932, 13-16)

Asemakaavan hyväksymisen jälkeen toimitettiin tonttien luovutus, jossa annettiin rakennettavaksi yhteensä 48 uutta tonttia (Kahra 1932, 18). Ilmeisesti tällöin myös Forstén sai tontin Kallaveden rannalta. Hän rakensi tontille talon, jonka piirustuksissa on hänen allekirjoituksensa ja päiväys heinäkuulle 1861.

Kun Forstén vuonna 1872 nimitettiin tie- ja vesikulkulaitosten ylihallituksen yli-insinööriksi Helsinkiin, hän vuokrasi Kuopion talonsa lääninsairaalan käyttöön.

Osa vuonna 1860 vahvistettua Kuopion asemakaavaa (kopio vuodelta 1869, KKA). Asemakaavakartan laati insinööri Lennart Forstén arkkitehti Carl Albert Edelfeltin vuosina 1858-1859 tekemien luonnosten pohjalta.

Asemakaavassa näkyvät Väinölänniemen tyveen muodostetut korttelit, jotka muista kortteleista poiketen on jaettu palokujilla kolmeksi ja kuudeksi tontiksi.

Forstén rakennutti itselleen asuinrakennuksen tontille 33 (punainen suorakaide). Kuurojenkoulu rakennettiin 1890-luvulla punaisella rajauksella osoitetulle tonttien 33 ja 34 alueelle.

Kuka suunnitteli Forsténin talon?

Forsténin talosta on Kuopion kaupunginarkistossa säilynyt 20.2.1861 päivätyt pohja- ja julkisivupiirustukset, joissa on Lennart Forsténin allekirjoitus. Mielenkiintoista on, että Forsténin talon piirustuksissa on havaittavissa yhtymäkohtia arkkitehti Carl Albert Edelfeltin rakennussuunnitelmiin.

Edelfelt oli asemakaavan ohella saanut Kuopiossa tehtäväkseen myös maaseurakunnan pappilan suunnitelman. Pappilan piirustuksissa, jotka hän on päivännyt Hämeenlinnassa maaliskuussa 1859, on useita yhtymäkohtia Forsténin talon suunnitelmaan: U:n muotoinen pohjaratkaisu katettuine terasseineen, arkkitehtuuri (sveitsiläintyyli) sekä piirustusten esitystapa värikyksineen (vesivärilaveeraus) ja teksteineen.

On ilmeistä, että Edelfeltin pappilas suunnitelma on vähintäänkin vaikuttanut Forsténin talon pohjaratkaisuun ja arkkitehtuuriin. Mielenkiintoista on, laatiko suunnitelman todella Forstén itse, kuten allekirjoituksen perusteella näyttäisi (nimikirjoitus näyttää identtiseltä esim. Forsténin Finland framställt i tekningar -teokseen tekemissä luonnospiirustuksissa olevien allekirjoitusten kanssa [Hovinheimo 2011]), vai tekikö Edelfelt luonnoksen, jonka Forstén piirsi puhtaaksi. Kuten alussa on kerrottu, Forstén oli taitava piirtäjä, joten piirustukset saattavat hyvinkin olla hänen käsialaansa. Myös Kuopion vuoden 1860 asemakaavakartassa on samantapainen väritys ja tekstitys kuin pappilan ja Forsténin talon piirustuksissa. Tekikö lopullisen kaavakartan Forstén vai Edelfelt (tai hänen toimistonsa)? Edelfelt laati samoihin aikoihin Kuopion ohella asemakaavoja ainakin Uuteenkaarlepyyhyn (1858), Hämeenlinnaan (1858) ja Sortavalan (1859). (Lilius 1989) Näiden asioiden varmistaminen vaatisi laajempaa selvittelyä, johon tässä yhteydessä ei ole ollut mahdollisuutta.

Forsténin talon asema kaupunkikuvassa

Vuoden 1860 asemakaavassa muodostetuista yksityistonteista Forstén sai käyttöönsä tontin, joka sijaitsi lääninhallitukselle varatun puistotontin naapurina. Forsténin tontti oli maisemallisesti edustavalla paikalla. Tontilta avautuu näkymä Kuopionlahdelle ja tontin etelälaitaan sijoitettu komea päärakennus tuli osaksi kaupungin uutta julkisivua järvelle päin.

Talon rakentamisajankohta

Jossain yhteyksissä esitetty tieto, että Forsténin talo olisi tehty jo 1850-luvun alussa, ei voi pitää paikkaansa. Tontit alueelle muodostettiin vasta vuoden 1860 asemakaavassa ja niiden luovutus rakentajille tapahtui tämän jälkeen. Lisävarmuutta asialle antaa, ettei Johanssonin mittauskartassa vuodelta 1856 ole alueelle merkitty mitään rakennuksia, vaikkakin tonttijakoa on siihen alustavasti hahmoteltu. Talon rakentamisajankohta varmistuisi esimerkiksi palovakuutus kirjasta, mutta Forsténin talolle ottamatta palovakuutusta ei onnistuttu löytämään ainakaan vakuutusyhtiö Tarmon vakuutuksista 1860-luvulta.

Kuurojenkoulun tontti ja rakennukset vuoden 1903 asemakaavassa (KKA). Viereisessä korttelissa näkyvät lääninhallituksen 1800-luvun lopulla valmistuneet rakennukset.

Tonttien numerointi oli tässä vaiheessa muutettu: kuurojenkoulu sijaitsee 1. kaupunginosan korttelin 32 tontilla 3. Korttelia rajaavien katujen nimet olivat tällöin Ilmarisenkatu (nyk. Sepänkatu), Väinöläkatu (nyk. Kallanranta), Mariankatu (nyk. Hallituskatu) ja Snellmaninkatu (aiemmin Kaivokatu).

Uuden koulun rakentaminen 1897-98

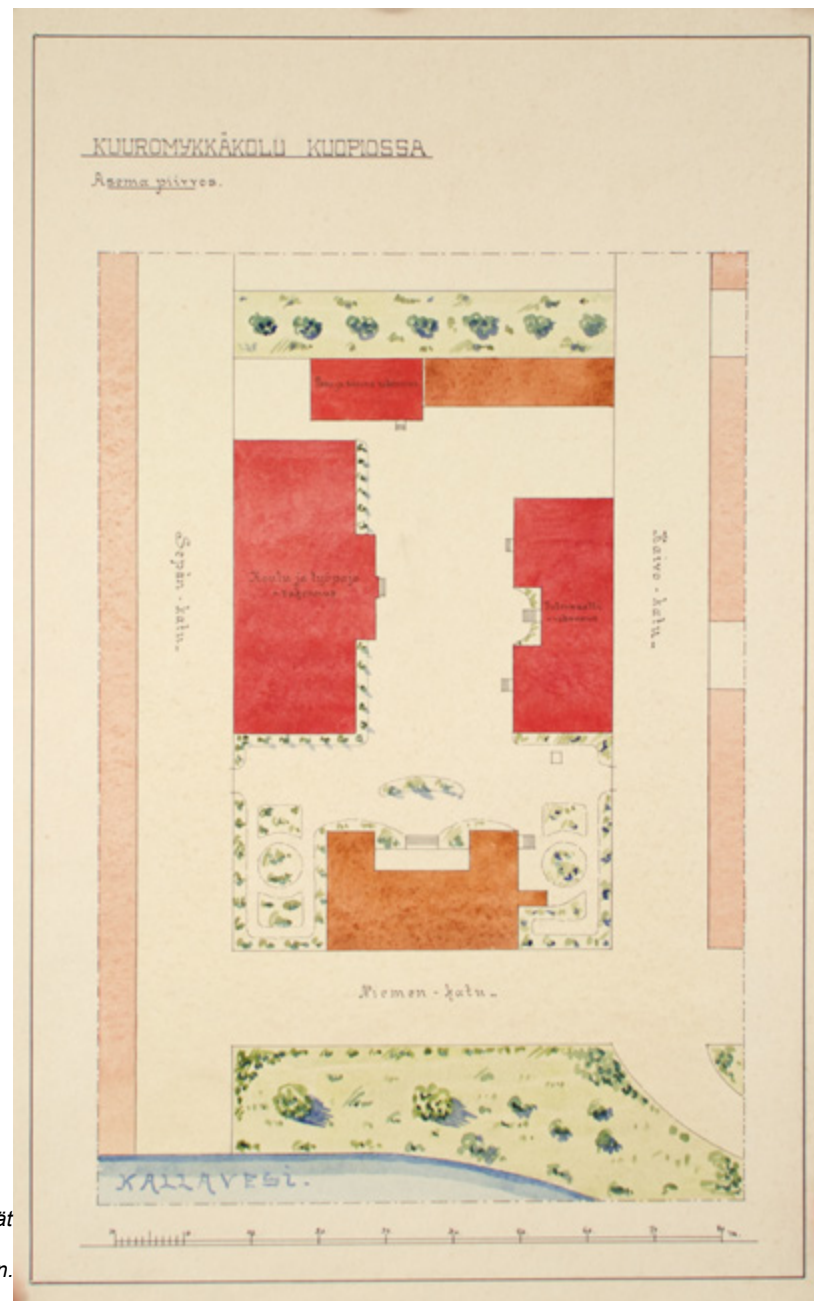
Paviljonkijärjestelmään perustuvat Granstedtin tekemät piirustukset on päivätty 26.11.1895. Piirustuksissa koulurakennus asettuu Sepänkadun varrelle, ja sitä vastapäätä pihan toiselle puolelle Snellmaninkadun (silloin Kaivokatu) varrelle on esitetty "internaattirakennus" eli asuinrakennus. Pesu- ja saunarakennus on piirustuksissa sijoitettu tontin luoteiskulmaan. Tontilla olleista vanhoista rakennuksista koulun käyttöön on merkitty Forsténin talo ja ulkorakennus, joka sijaitsee tontin pohjoisreunalla. Koulu- ja asuinrakennuksissa ensimmäinen kerros oli kivirakenteinen ja toinen kerros hirsirakenteinen. Tämän suunnitelman mukainen kuuromykkäin koulu tuli halvemmaksi ja se miellytti myös koulun johtajaa Killistä.

Senaatti myönsi rakennushankkeeseen 218 700 markkaa, ja maaliskuun alussa vuonna 1896 päästiin aloittamaan uuden koulun rakennustyöt. Rakennustöitä johti arkkitehti Eskil Hindersson, joka alkuvuodesta oli tullut lääninarkkitehti Julius Basilierein sijaiseksi. Koulun urakoitsijaksi valittiin kuopiolainen rakennusmestari Oskar Flink. Viemäröintitöistä huolehti insinööri Robert Huber.

Kesäkuun lopulla 1896 talojen peruskaivannot olivat lähes valmiina ja rakennuspaikalle oli tuotu hirsien ja tiilien lisäksi osa palkeista ja vasoista, samoin pääosa peruskivistä. Sokkelikivien hakkaus oli alkamassa. Purettavien rakennusten huutokaupasta oli tarkoitus laittaa ilmoitus paikalliseen lehteen. Braxin talot myytiin ja kuljetettiin pois tontilta kesällä 1896. Hindersson myös tarkisti hankkeen kustannusarvion materiaalilaskelmineen ja lähetti nämä Granstedtin hyväksyttäväksi. (Hinderssonin kirje Th. Granstedtille 28.6.1896. KA).

Rakennustöiden ajaksi koulun oppilaat sijoitettiin hoidokoteihin, Forsténin talo otettiin kokonaan luokkahuoneiksi ja koulun johtaja asui Herckmanilta vuokratussa talossa, joka sijaitsi tontilla nro 35 Sepänkadun ja Mariankadun kulmassa. (Killinen 1912, 27-29; Aistivalliset 1897, 8-9)

Rakennustyöt sujuivat ilman erityisiä yllätyksiä ja tulivat valmiiksi lokakuun puolivälissä 1897 (Hinderssonin kirje Granstedtille 15.10.1897; KA). Asuinrakennus voitiin ottaa käyttöön syksyllä 1897 ja lukukauden 1898 alussa

Tässä ajoittamattomassa asemapiirroksessa näkyvät koulun rakennukset muodossa, jossa ne toteutettiin. (KA)

myös koulurakennus. Jotain täydennyksiä ja korjauksia jouduttiin heti tekemään, sillä syksyllä 1898 urakoitsija Flink laskutti häneltä tilatuista ylimääräisistä töistä.

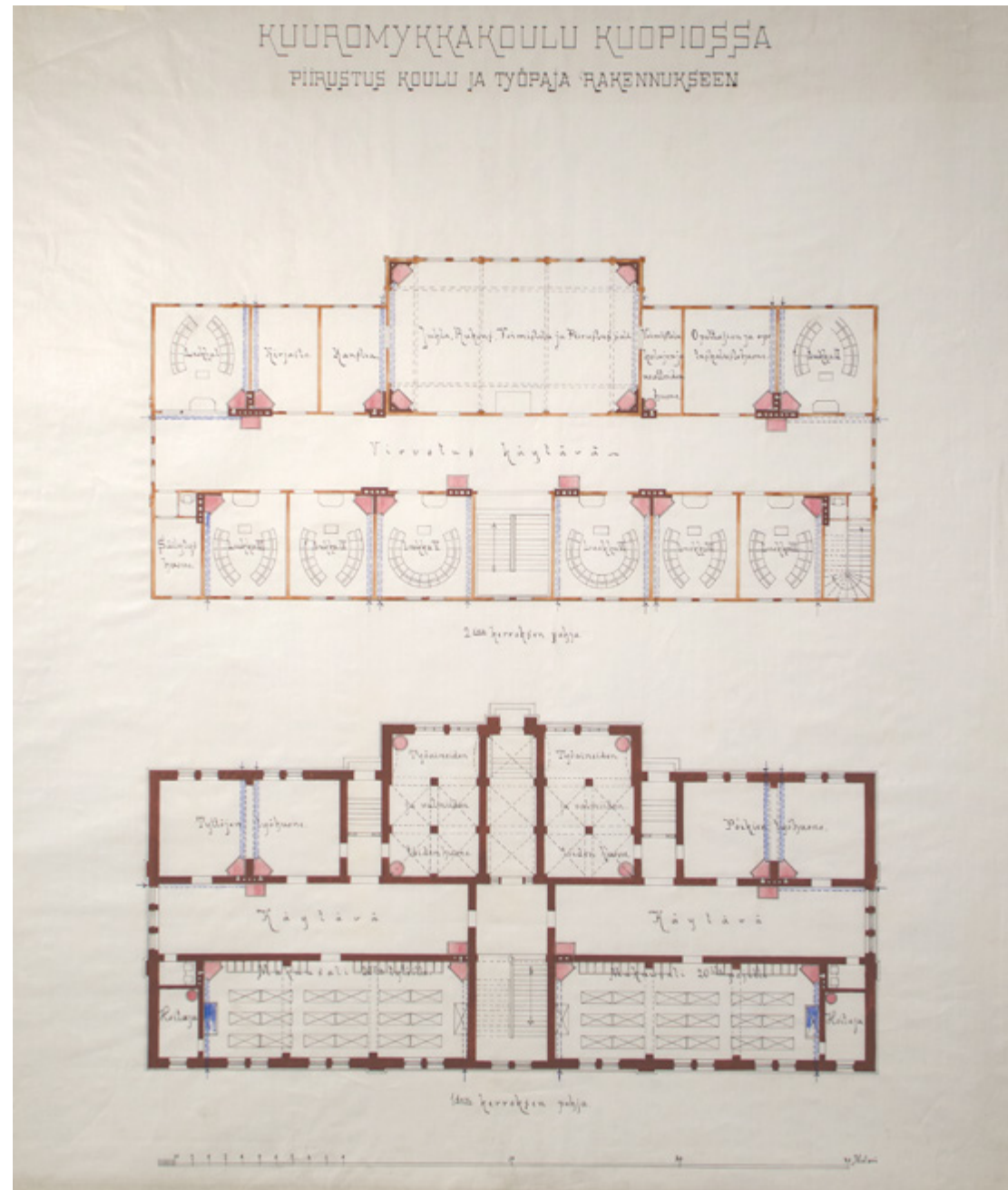
Koulun johtajan asuinrakennuksessa (nyk. Rakennus no 3) tehtiin 1896, samanaikaisesti uudisrakennusten kanssa joitakin pieniä korjauksia. Seuraavina vuosina myös siinä oli jatkuvasti korjaustarvetta, mm. salin lattia todettiin 1899 niin huonoksi, että lattialaudat olisi ollut uusittava kokonaan.

Tämän jälkeenkin rakennuksissa ilmeni lähes vuosittain erilaisia korjaus- ja muutostarpeita, joista laadittiin listat ja lähetettiin rahoitushakemukset ylihallitukselle. Korjaustarvetta oli mm. uuneissa, seinä ja lattiaa piti maalata uudelleen, ikkunoita tiivistää ja ovia kunnostaa. Hirsirakenteisissa toisissa kerroksissa piti pullistuneita ja repeilleitä seinäpahveja kiristää uudelleen ja maalata.

Koulun sisältämät tilat

Koulurakennukseen tuli luokahuoneet, kirjasto, kanslia, suuri sali, poikien työhuone, tyttöjen työhuone ja 20 hengen makuusali tytöille ja pojille sekä kaksi suurta työaineiden ja valmiiden töiden huonetta. "Internaattirakennukseen" eli asuinrakennukseen tuli suuri ruokailusali, keittiö aputiloineen, päivähuoneet, sairashuoneet ja yksi asunto. Varsinaiseen oppilaiden asumiseen suunniteltuun rakennukseen ei makuusaleja voitu laittaa paloturvallisuussyistä, koska makuusalit eivät voineet sijaita hirsistä rakennetussa toisessa kerroksessa. Niinpä alun perin päivähuoneiksi tarkoitetut koulurakennuksen ensimmäisen kerroksen suuret salit muutettiin makuusaleiksi. (Killinen 1912, 29) Pesu- ja saunarakennukseen sijoituivat sauna, pukuhuone, vedenlämmityshuone ja pesutupa. Forsténin taloon tuli johtajan asunto sekä yksi kolmen huoneen ja eteisen käsittävä opettajan asunto.

Uuteen kouluun saatiin pian sen valmistumisen jälkeen myös sähkövalot. Vuonna 1899 kirjanpainaja O. W. Backmanin perustamasta sähkövalaistuslaitoksesta käsin asennettiin koulurakennuksiin sähkövalot. Johtajan asuinrakennukseen sähkövalot asennettiin vuonna 1908. Vuonna 1911 saatiin koululle vesijohto, kun senaatti myönsi määrärahan sen rakentamiseen. Vesi otettiin Kallavedestä. (Killinen 1912, 31)

Koulu- ja työpajarakennuksen ensimmäisen ja toisen kerroksen pohjapiirrokset. (KA)

Koulun suunnittelija Granstedt ja rakennustöitä johtanut Hindersson**Arkkitehti Ernst Theodor Granstedt (28.10.1842-17.10.1927)**

Ernst Theodor Granstedt teki työuransa rakennushallituksen tehtävissä jo kolmannessa polvessa. Hänen isänsä Anders Fredrik Granstedt oli intendentinkonttorin ensimmäisen konduktööri ja hänen isoisänsä oli ollut Helsingin kaupunginarkkitehti Pehr Granstedt. Granstedt valmistui Helsingin teknillisestä reaalikoulusta vuonna 1867, ja opiskeli sen jälkeen Pietarin ja Pariisin taideakatemoissa.

Granstedt suunnitteli rakennushallitukselle ensimmäiset työnsä jo 1867. Vuonna 1883 hänet nimitettiin ensimmäiseksi arkkitehdiksi. Granstedt nimitettiin ylitirehtööriksi Yleisten rakennusten ylihallitukseen Sebastian Gripenbergin jälkeen, tämän siirryttyä senaattoriksi vuonna 1905.

Yleisten rakennusten ylihallituksessa perustettiin 1800-luvun lopulla erityisvirkoja, jonka tarkoitus oli vastata paremmin rakennustekniikan nopeaan kehitykseen sekä joidenkin erityisalojen tarpeisiin. Yksi tällainen erityisala oli sairaalarakennustoimi, jossa oli hyvä, että alaan perehtynyt arkkitehti suunnitteli rakennuksia erityisesti sen tarpeisiin. (Hali 1967, 70-73;472; Rieki 2005, 493)) Granstedt ilmeisesti erikoistui aistivallisten koulujen suunnitteluun. Hän suunnitteli useita kuuroiden ja sokeain kouluja sekä niihin liittyneitä rakennuksia Suomeen 1800-luvun lopulla ja 1900-luvun alussa. Granstedtin suunnittelemissa kuuroiden kouluissa ovat Kuopion kuuromykkäinkoulun lisäksi muun muassa vuonna 1899 valmistunut Turun kuuroiden koulu ja sen asuinrakennus, vuonna 1902 valmistunut Mikkelin kuuromykkäinkoulu, vuonna 1902 valmistunut Oulun kuuromykkäin koulu sekä vuonna 1899 valmistunut Porvoon kuuromykkäinkoulu. Granstedt on lisäksi suunnitellut Kuopion sokeainkoulun, joka valmistui vuosina 1898-1900 sekä Helsingin sokeainkoulun, joka valmistui 1898.

Arkkitehti Eskil Hindersson (12.6.1969-13.7.1941)

Eskil Hindersson valmistui Helsingin Polyteknillisestä opistosta arkkitehdiksi vuonna 1889. Valmistuttuaan hänet palkattiin Yleisten rakennusten ylihallituksen ylimääräiseksi arkkitehdiksi. Hän työskenteli Viipurin läänin apulaisarkkitehtina vuosina 1890-91 ja kaupunginarkkitehtina Turussa 1904-1934. Virkaatekevänä Kuopion lääninarkkitehtina Hindersson toimi 1901-1904. Hindersson suunnitteli Kuopioon monia puurakennuksia, esimerkiksi Peräniemen kasinon (1902) ja Honkalinnan (1899). Hindersson piirsi myös Kansallisosakepankille konttorin (1904), jossa toimii nykyisin Kuopion taidemuseo. (Rieki 2005, 497-498)

Eskil Hinderssonin johdolla rakennetut kuuroiden koulun asuntola ja koulurakennus vuonna 1973. (Martti Lähti, KUHMU)

Rakennustavalla, jossa alempi kerros oli kivirakenteinen ja toinen kerros puuta, pyrittiin kustannusten säästöön. Kaksikerroksisia, pelkästään puusta tehtyjä rakennuksia eivät palomääräykset sallineet.

Toisen kerroksen puujulkisivujen voimakasta, uusrenessanssityylistä reliefiä.

Rakennustapa ja -tekniikka

Kuurojenkoulun uusien rakennusten rakennustavasta ja tekniikasta saa piirustusten ohella tietoa Yleisten rakennusten ylihallituksen vuonna 1895 laatimasta kustannusarvioista (Kostnadsförslag till nybyggnader för Döftumsskolan i Kuopio, YRYH 26.11.1895, KA). Rakennukset toteutettiin hyvin tarkkaan piirustusten sekä kustannusarviossa esitettyjen materiaalien ja rakennepiirakkeiden mukaan. Rakennusvaiheessa tuli suunnitella vain joitakin pieniä muutoksia ja tarkennuksia, jotka ilmenevät rakennustöitä johtaneen arkkitehti Eskil Hinderssonin kirjeenvaihdosta arkkitehti Th. Granstedtin kanssa. (KA, Rakennushallitus, Koulurakennukset, Kuopion lääni, Hd9)

Koulu- ja työpajarakennus (nyk. rakennus no 1)

Perustukset, sokkelit ja ulkoportaat

Peruskaivannot oli määrätty kaivettaviksi 1,8 metrin syvyyteen, mutta työvaiheessa päätettiin Hinderssonin ehdotuksesta ulottaa kaivu 2 metrin syvyyteen, jotta routimisvaara olisi pienempi.

Ulkoseinien ja kantavien väliseinien perusmuurit tehtiin räjäytetyistä ja kiilatuista kivistä. Sokkeleihin käytettiin säännölliseen muotoon kiilaamalla halkaistua graniittia. Kivien liitospinnat tasoitettiin suoriksi. Sokkelit saumattiin sementtilaastilla. Sokkelien sisäpuolelle tehtiin kellarin kohdalla tiilestä taustamuuraus kalkkilaastilla. Tiilimuurauksen ja sokkelin väliin samoin kuin kellarin holvin päälle tuli eristyskerros kuumana sivelystä asfaltitervasta.

Ulkoportaiden askelmat ja tasot tehtiin sileäksi hakautusta graniitista. Perusmuurien sisäpuolelle tuli soratäyttö, ulkopuolelta täytettiin kaivumailla.

Kantavat ulko- ja väliseinät

Ensimmäisen kerroksen ulkoseinät ja kantavat väliseinät muurattiin tiilestä, ulkoseinät kahden kiven paksuisina (noin 60 cm) ja väliseinät 1 ½ kiven paksuisina (noin 45 cm). Ulkoseiniin tuli lisäksi erilaisia vaakalistoja ja nurkkaliseenejä sekä ikkunoiden ja ovien kehyslistoja. Muuraukseen käytettiin ”hyvinpoltettuja virheettömiä tiiliä” ja kalkkilaastia. Tiiliä tarvittiin kaikkiin muuraustöihin 315000 kpl (sisältää myös välipohjan tiilihoivit, palomuurit ja piiput).

Kaikki ulko- ja sisäpuoliset tiilipinnat rapattiin kalkkilaastilla ja maalattiin kalkkimaalilla. Kellarissa seinät muurattiin puhtaaksi ja saumattiin sementtilaastilla.

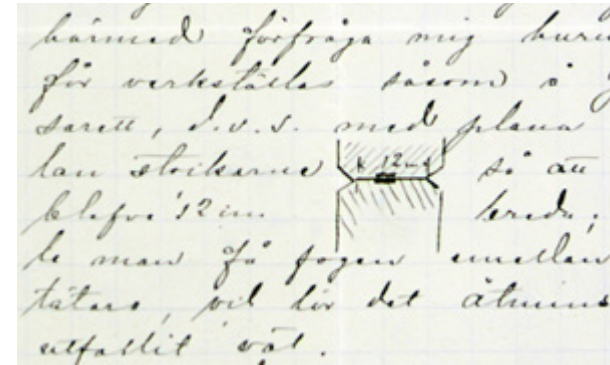
Toisen kerroksen ulko- ja väliseinät tehtiin hirrestä. Työtä varten laskettiin tarvittavan 7560 m 15 cm paksuiseksi piilutua hirttä. Tavallisesta varaustavasta poiketen työtä valvonut arkkitehti Hindersson esitti varausten tekemistä höyläämällä hirsien ala- ja yläpinnat suoriksi ja varustamalla ne tilkeuralla (kts. liitepiirros). On epäselvää, tehtiinkö varaukset näin vai perinteisellä tavalla. Nurkkasalvokset tehtiin lyhytnurkkina ja seinissä käytettiin tukipiiruja (följareita).

Alakerran tiilimuurauksen päällä lepäävinä alushirsinä käytettiin 25x25 cm piilutuja pelkkoja, jotka määrättiin kaikilta sivuiltaan tervattaviksi ja eristettäväksi kivirakenteesta kaksinkertaisella asfalttihuovalla.

Hirsiseinät verhottiin ulkopäin 3,1x17,5 cm ponttilaudoilta. Hirsipintaan laudoituksen alle kiinnitettiin tervapahvi. Julkisivuihin tuli myös erilaisia vaaka- ja nurkkalistoituksia. Lisäksi räystäiden alle tuli koristekonsolit, jotka juhlasalin kohdalla ovat muita suuremmat. Sisäpuolelta hirsiseinät verhottiin yleensä pinkopahvilla, joka maalattiin liimamaalilla. Suureen saliin tuli muista tiloista poiketen rintapaneeli ja erilaisia koristelistoituksia.

Leikkaus koulurakennuksen salin kohdalta, jossa näkyy mm. kuinka toisen kerroksen hirsiseinät sijoittuvat tiiliseinien päälle. Salin suuren koon takia sen lattia jouduttiin tukemaan ristiholveilla ja katto ansarakenteilla.

Sali on ainoa tila rakennuksessa, jonka seiniä ja sisäkattoa koristeltiin merkittävästi paneloinneilla ja listoituksilla.

Eskil Hinderssonin piirros kesäkuulta 1896 kirjeessään Th. Granstedtille, jossa hän ehdottaa hirsissä käytettäväksi tasaiseksi höylättyjä, 12 cm leveitä varauksia. Hän sanoo samaa varaustapaa käytetyn Joensuun sairaalassa ja arvelee tämän ainakin siellä toimineen hyvin.

Rakennusten perustustapa sekä ala- ja välipohjarakenteet (osa asuntolarakennuksen leikkauspiirustusta): perustusten sisäpuolet täytettiin tiivistetyllä maalla käytävien kohdalla sokkelien yläpinnan tasoon saakka ja huonetiloissa hieman alemmas. Käytäviin tuli maanvaraiset betonilaatat, jotka päällystettiin luonnonasfaltilla. Huonetiloihin tehtiin eristetyt betonilaatan varaan puurakenteiset lattiat.

Välipohjina oli kappaholvit, joiden päälle lattiarakenteet tehtiin puusta. Yläpohjan kantavat rakenteet olivat kokonaan puuta.

Alapohjat

Rakennuksen eteläpäässä olevan kellarin ja ensimmäisen kerroksen alapohjina olivat soratäytön varaan valetut raudoittamattomat betonilaatat. Ensimmäisessä kerroksessa betonivalut tehtiin käytävien, portaiden ja eteistilojen kohdalla 7,5 cm vahvaisina ja muissa tiloissa 10 cm vahvaisina. Käytävillä, porrashuoneissa, eteisisä ja käymälähuoneissa lattiapinnaksi sekä kellarikerroksen lattioissa tuli suoraan betonin päälle valettu 1,8 cm paksuinen luonnonasfalttikerros. Muihin tiloihin, joihin tuli puulattiat, valettiin betonilaatan päälle 5 cm (5 mm?) paksuinen kerros "keinotekoista asfalttia". Puulattiat tehtiin 6,2 cm paksuisista lankuista kaksinkertaisen koolauksen varaan. Lankkuihin höylättiin naaraspontit molempiin reunoihin, ne liitettiin toisiinsa irtokielellä ja kiinnitettiin päältä päin naulaamalla. Näin meneteltiin, koska lattiat jouduttiin lopullisen kuivumisen jälkeen kiristämään uudelleen.

Puulattiat vernissattiin kahteen kertaan, toinen käsittely tehtiin sävytetyllä vernissalla.

Välipohjat

Ensimmäisen kerroksen ja kellarin välisen lattian kantavana rakenteena ovat rataakiskojen varaan muuratut kappaholvit. Niiden päälle normaalien huonetilojen lattiat tehtiin puurakenteisina edellä kuvatulla tavalla, mutta käytävien kohdalle tuli betonivalu ja luonnonasfaltti.

Ensimmäisen ja toisen kerroksen välinen lattiarakenne tehtiin kauttaaltaan holvaamalla. Suuren salin lattiaa kantavat tynnyri- ja ristiholvit, muissa tiloissa on kappaholvit. Näiden päälle lattiarakenteet tehtiin muihin huonetiloihin ensimmäisen kerroksen tapaan puisina, mutta käytävien kohdalla betonisina luonnonasfalttipintoineen. Välipohjien täyteenä käytettiin savea, jonka seassa oli silputtuja olkia, lisäksi kuivaa hiekkaa.

Rakennuksen välipohjia korjaustöiden aikana vuonna 2013. Yläkuvassa toisen kerroksen toimistohuoneen lattiaa, jossa koolinkien alla näkyvät rataakiskojen varaan tiilestä muuratut kappaholvit. Alakuvassa uunin perustus samassa huoneessa. Perustuksen keskellä on kanava, jota kautta uuni sai paloilmän ulkoseinältä johdettua putkea pitkin.

(Salla Tallinen, Rakennussuunnittelutoimisto Nylund Oy)

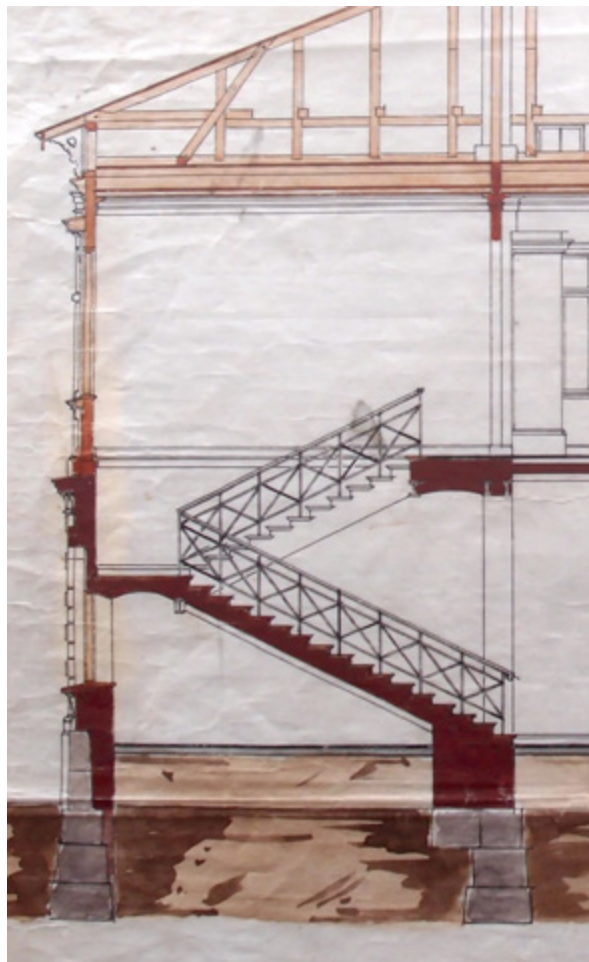

Toisen kerroksen salin katon alkuperäisiä listoituksia ja paneeloitteja. Alunperin paneloidut kattopinnat olivat vernissattuja ja vain listoissa oli peittomaalaus.

Yläpohjat

Toisen kerroksen ja ullakon välipohja tehtiin kokonaan puurakenteisena. Kantavana rakenteena ovat yleensä 12,5x25 cm parrut. Suuren salin korotettu kattorakenne tuettiin erityisillä ansarakenteilla. Yläpohjiin tehtiin täytepohjat, täytteeksi tuli samanlainen savi-hiekka-olkiseos kuin välipohjissa, mutta lisäksi lämmöneristystä parannettiin sammalkerroksella. Sisäkatot paneloitiin 2,5x11,2 cm pontatulla kuusipaneelilla ja käsiteltiin kahteen kertaan vernissalla sekä kertaalleen kopaalilakalla.

Suuressa salissa sisäkatto on laidoiltaan viistetty ja katto on jaettu kenttiin voimakkailla listoituksilla. Listoitukset maalattiin öljymaalilla, mutta katon paneloinnit olivat tummaksi kuultokäsittelyt.

Leikkaus koulurakennuksen pääportaan kohdalta. Porrassyökyt ja -tasot tehtiin rataakiskojen varaan tuettujen laakeiden tiiliholvien varaan. Betoniset askellankut olivat esivalmisteiset.

Rakennuksen pääporras nykyisin. Portaan runkorakenteet ja kaide ovat alkuperäiset, sen sijaan askelmien ja tasojen mosaiikibetonipinnat on myöhemmin uusittu. Kaiteen valurautaiset osat olivat tuolloin Högforsin valimon vakiotuotteita.

Vesikatot

Vesikattojen kantavina rakenteina ovat kattotuolit, jotka on tehty sahatuista ja piilutuista parruista. Peltikaton ruodelaudoitukseksi määrättiin alunperin 3,7x15 cm sahalaudat. Katteena oli saumattu peltikatto, joka määrättiin tehtäväksi "ruotsalaisesta mustasta pellistä, painoltaan 5 kg/m²". Pellit siveltiin molemmin puolin pellavaöljyllä ja lisäksi valmis kattopinta kertaalleen mustalla "kattopelti-vernissalla".

Kattopintojen ohella myös savupiiput pellitettiin. Vesikatot varustettiin jalkakouruilla ja syöksytorvilla.

Sisäportaajat

Pääportaiden kantavana rakenteena ovat rataakiskot, joiden varaan muurattiin esivalmistetut betoniset askellankut. Altapäin portaajat rapattiin ja maalattiin öljymaalilla. Porrasaskellamat maalattiin öljymaalilla.

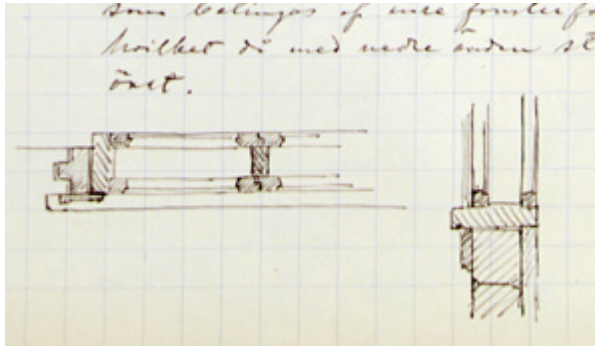
Ensimmäisen kerroksen sivuportaajat on tehty vastaavista askellankuista tiilimuurauksen varaan. Toisesta kerroksesta ullakolle tehtiin puurakenteinen porras.

Pääportaajat kaiteet ovat valurautaa ja käsijohteet kiillotettua, tummaksi petsattua koivua. Muissa portaissa käytettiin seinään kiinnitettyjä puisia käsijohteita.

Ovet ja ikkunat

Kaikki ovet olivat puisia peiliovia, osa näistä pariovia. Ikkunat olivat kaksinkertaiset, ulos-sisäänaukevat ja niiden rakenteet olivat puuta.

Granstedtin kirjeessä Hinderssonille 4.12.1896 olevat piirrokset, jotka osoittavat, kuinka ikkunankarmit piti sijoittaa hirsiseinäen nähden: karmen sisäpuoli tuli hirsipinnan tasoon, jolloin ulkopuolella karmi tuli seinälaudituksen paksuuden verran hirsipinnan ulkopuolelle.

Alla ikkunat nykyisin: karmi ja ulkopuitteet ovat alkuperäiset, mutta sisäpuitteet on uusittu kaksinkertaisiksi 1970-luvun peruskorjauksessa.

Lämmitys ja ilmavaihto

Rakennus varustettiin uunilämmityksellä. Ensimmäisessä kerroksessa savuhormit sijoitettiin seinämuureihin, toisesta kerroksesta vesikatolle muurattiin piiput, jotka liitettiin karoilla hirsiseiniin. Ilmavaihdon poistohormit sijoitettiin samoihin piippuihin savuhormien kanssa.

Uunit olivat pääasiassa kaakeliuuneja, jotka suuressa salissa olivat koristeellisemmat kuin muissa huoneissa. Vaatimattomimmissa tiloissa uunit olivat pellitettyjä pönttöuuneja.

Uunit varustettiin ilmanvaihtoventtiileillä ja huoneisiin tuotiin korvausilmaa ulkoseinillä olevista venttiileistä lattiarakenteisiin sijoitettujen kanavien kautta. Kanavat tehtiin laudasta, verhoittiin sisäpuolelta pellillä ja eristettiin savi-olkiseoksella.

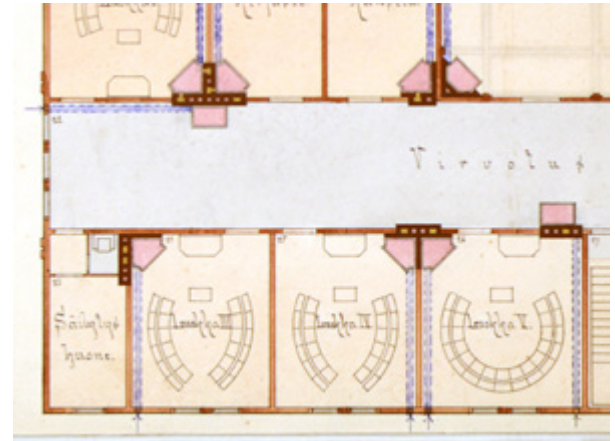
Vesijohdot ja viemäröinti

Pihapiirin rakennuksissa olevat pesutilat, huoneiden pesualtaat ja keittiöt varustettiin jätevesiviemäriellä. Pihalle tehtiin likakaivot, jotka muurattiin rautapoltetuista tiilistä sementtilaastilla ja rapattiin sisäpuolelta sementtilaastilla. Likakaivoista oli purkuputki Kaivokadulla olevaan viemäriin, josta likavesi nähtävästi laskettiin suoraan järveen. Viemäriputket rakennusten sisällä olivat valurautaa ja ulkopuolella lasitettuja keraamisia putkia.

Koulurakennuksen ensimmäiseen kerrokseen tuli viemäriellä varustettuja pesualtaita. Puhdas vesi tuotiin sisälle aluksi kantamalla pihalle tehdystä kaivosta. Myöhemmin pihapiiriin rakennuksiin saatiin vesijohto, johon vesi aluksi otettiin järvestä.

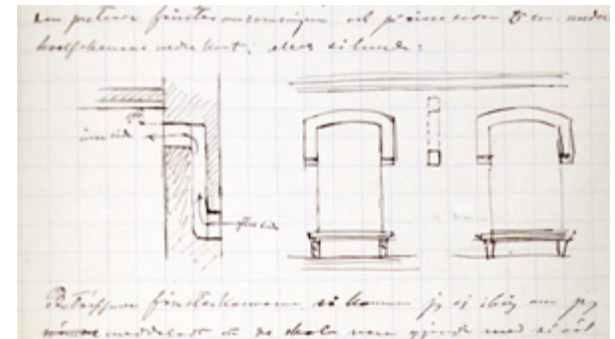
Käymälät olivat aluksi kuivakäymälöitä, joista jätteet kannettiin ulos. Käymälöissä oli puiset, pellillä vuoratut laatikot, ja niissä käytettiin kuivikkeita. Käymäläkomeroista oli omat tuuletushorminsa katolle.

Koulurakennuksessa oli kaksi käymälähuonetta ensimmäisessä kerroksessa ja kaksi pienempää toisessa kerroksessa. Pesualtaat oli sijoitettu käytävälle käymälähuoneiden kohdalle.

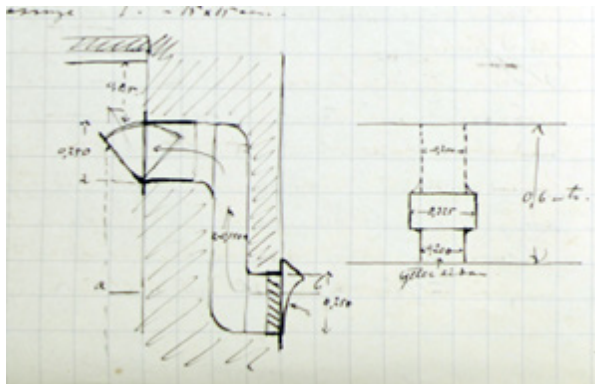

Lattiarakenteiden sisään sijoitettiin kanavat, joista uunit saivat paloilmaa (siniset katkoviivat). Ilmanvaihdon poistokanavat sijaitsivat uunien yhteydessä. Kun uuni oli lämmitetty ja pellit voitu sulkea, avattiin uunin otsassa ollut tuuletuskanava. Lämmin uuni tehosti ilman vaihtumista.

Kuvassa vasemmalla olevassa pienessä sinisessä huoneessa on yksi talon kuivakäymälöistä.

Ilmanvaihtoventtiilin muoto ja periaatteellinen sijainti seinäken-tässä.

Granstedtin ohje ilmanvaihtoventtiileistä kirjeessään Hindersonille 28.9.1896.

Raitisilmaventtiilejä rakennuksen länsisivulla.

Varusteet

Alkuperäiseen hankintaohjelmaan sisältyivät myös nau-lakot käytäville ja luokkien liitutaulut.

Pintakäsittelyt ja värisävyt

Rakennuksen ulkoseinien rapatut osat oli maalattu kalkkimaalilla ja julkisivujen puuosat öljymaalilla. Vuonna 1985 tehdyn värikerrostutkimuksen (Hannu Puurunen, Restauroivat arkkitehdit Puurunen ja Tomminen) pe-rusteella rapattujen seinäpintojen alkuperäinen sävy oli vaalean kellertävä, nurkkaharkotusten, vaakalistojen ja ikkunoiden otsakoristeiden väri ruskea. Ylemmän ker-roksen paneelipinnat olivat vaalean ruskeita, pilasterit, vaakalistat ja ikkunoiden kehyslistat tummemman rus-keat. Ikkunanpuitteet ja ulko-ovet olivat punaruskeita. Nämä värisävyt palautettiin rakennukseen, kun rappas-pinnat maalauksineen uusittiin ja puuosat maalattiin 1980-luvun puolivälissä.

Pellitetyt vesikatot käsiteltiin ”mustalla kattopeltivernis-salla” eli kattojen ja piippujen väri oli musta.

Koulurakennuksen sisätiloissa rapatut seinät ja katot maalattiin alunperin kalkkimaalilla. Vanhojen kuvien mu-kaan huoneiden katot olivat ilmeisesti kalkinvalkoisia. Seinissä kalkkimaali oli sävytettyä, alaosa oli hieman tummempi kuin yläosa ja värien saumakohdassa oli ka-pea tummempi raita.

Toisen kerroksen hirsiseinät olivat ilmeisesti alkuvuodet päällystämättömiä. Myöhemmin niihin pingotettiin pah-vit, jotka maalattiin sävytettyllä liimamaalilla.

Ovet ja listoitukset olivat öljymaalilla maalattuja. Toisen kerroksen salissa listoissa ja ovissa käytettiin useampia värisävyjä, mutta muissa tiloissa nämä maalattiin yksi-värisiksi.

Sisäkattojen paneloinnit käsiteltiin vernissalla ja kopaa-lilakalla. Tämän takia paneloidut katot olivat sävyltään melko tummia. Kattolistat maalattiin vaalean harmaiksi.

Puulattiat käsiteltiin kahteen kertaan vernissalla, joten niiden sävy oli tummahko. Käytävien asfalttilattioita ei käsitelty.

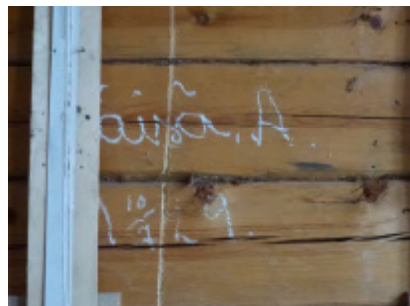
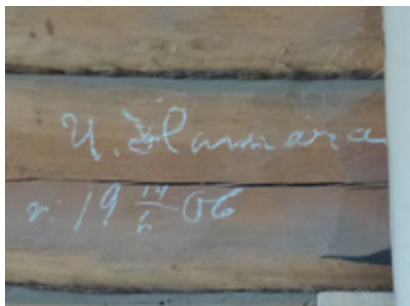
Toisen kerroksen salin sei-niä paljastettuina 2013, kun raken-nusta viimeksi perusteellisemmin korjattiin.

(kuva Salla Tallinen, Rakennussuunnittelutoimisto Nylund Oy)

Kuvat seuraavalla sivulla

Laajaan sisäilmakorjaukseen liittyen Rakennussuun-nittelutoimisto Nylund teki vuonna 2013 rakennuksesta purku- ja rakennustöiden dokumentoinnin. Seuraavalle sivulle on poimittu tästä dokumentoinnista kaksi sivua, joilla esitellään toisen kerroksen hirsiseiniä ja niiden pintakerroksia.

(valokuvat Salla Tallinen, Rakennussuunnittelutoimisto Nylund Oy)

Kuva 37, 38, 39 ja 40. Toimistohuone (2.krs), löytyneitä kirjoituksia hirsiseinästä

Kuvat 45
Oikealla, ja alhaalla toimistohuone
(2.krs), seinästä löytyneitä
vanhoja tapetteja

Asuntolarakennus (nyk. Rakennus no 2)

Kustannusarvion mukaan asuntolarakennuksen rakenteet ja materiaalit olivat pääosin samanlaiset kuin koulurakennuksessa. Eräs laadullinen ero oli, että ensimmäisen kerroksen rapatut seinä- ja kattopinnat määrättiin maalattavaksi liimamaalilla, kun taas koulurakennuksessa käytettiin kalliimpaa kalkkimaalausta. Lisäksi 1. kerroksessa olleen taloudenhoitajan huoneen seinät tapetoitiin ja 2. kerroksessa asuntolan johtajattaren kahden huoneen seiniin tuli pinkopahvi ja tapetit.

Uunit olivat piirustuksista päätellen lähinnä pönttöuuneja. Keittiössä oli suuri puulämmitteinen hella, leipomohuoneessa suuri leivinuuni ja mahkelihuoneessa liesi silitysrautojen lämmitystä varten.

Viemärointi tuli 1. kerroksessa olleisiin keittiöön ja leipomoon sekä toisen kerroksen kylpyhuoneeseen. Ainut sisäkäymälä oli kylpyhuoneen yhteydessä, muutoin käytettiin piharakennuksessa olleita käymälöitä.

Kylpy- ja pesutuparakennus (nyk. rakennuksen 5 länsipää)

Rakennus tehtiin entisen Braxin talon ulkorakennuksen jatkoksi. Ulkorakennuksen alla oleva luonnonkivillä holvattu kellari säilytettiin, mutta sen sisäänkäynti portaitteen uusittiin, koska se sijoittui uuden rakennuksen alueelle.

Ulkorakennuksen perustukset tehtiin samaan tapaan kuin muissa rakennuksissa. Seinät muurattiin kokonaan tiilestä. Ulkopuolelta seinät tehtiin puhtaaksimuurattuina ja saumattiin sementtilaastilla, sisäpuolelta seinät rapattiin kalkkisementtilaastilla.

Lattiana oli maanvarainen betonilaatta. Välipohjat tuettiin kappaholveilla.

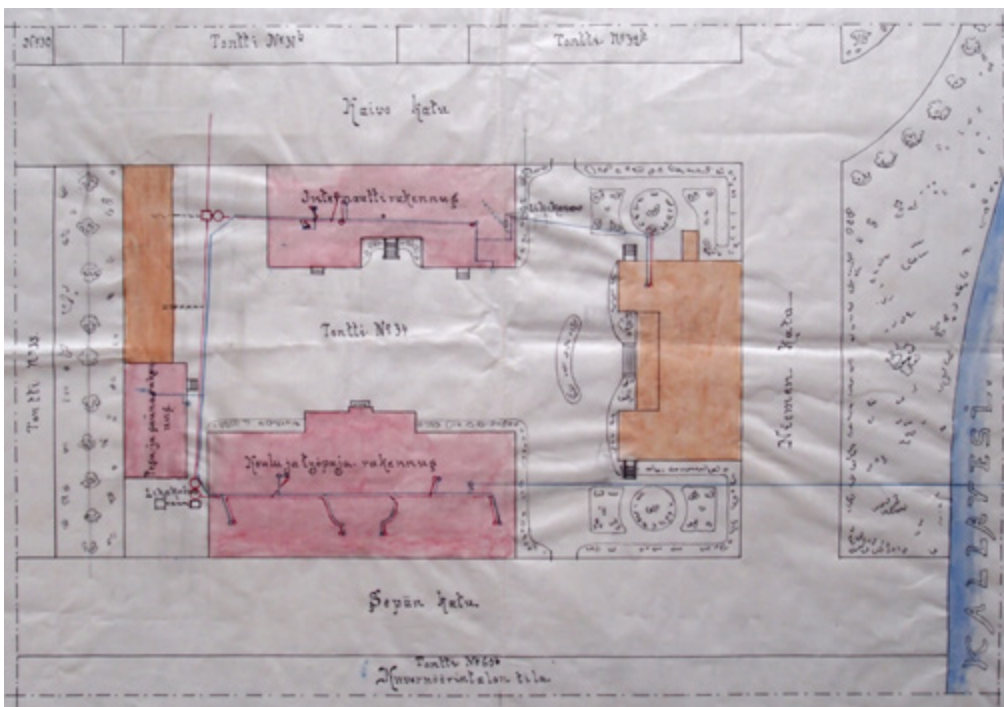
Pihatytöt

Uusien rakennusten ympärille varauduttiin tekemään 450 m² kenttäkiveystä (mukulakiveystä). Kadun varteen piti rakentaa uusi lauta-aita niille kohdille, joista vanha oli purettu uudisrakentamisen yhteydessä.

Kustannusarvio vuodelta 1895

Yleisten rakennusten ylihallituksen laatima kustannusarvio 26.11.1895 kuurojenkoulun rakennuksille oli seuraava:

Koulu- ja työpajarakennus	106.000,-
Asuntolarakennus	84200,-
Kylpy- ja pesutuparakennus	15.700,-
<u>Pihatytöt, likakaivot, viemäroinnit</u>	<u>3.200,-</u>
Rakennustyöt yhteensä	209.000,-
Arkkitehdin palkkaaminen rakennustyön johtajaksi 18 kk ajaksi	5.400,-
Muut kulut sekä vanhojen rakennusten <u>purku ja siirto</u>	<u>4.200,-</u>
Kaikki kustannukset yhteensä	218.700,-

Kuurojenkoulun tontin asemapiirros, johon on merkitty vesijohdot sinisellä sekä viemärikaivot ja viemärijohdot punaisella. Vesi otettiin suoraan järvestä. Päiväämätön piirros on todennäköisesti 1900-luvun alusta, jolloin vesijohto rantaan rakennettiin. (SK)

Kuuromyökkäin koulun tilojen erityispiirteet

Vaikka kuuromyökkäin koulu oli niin sanottu erityiskoulu, sen arkkitehtuurista voi löytää yhtymäkohtia Henrik Liliuksen esittelemään oppikoulujen rakentamisen kauteen, joka vallitsi Suomessa 1880-luvun puolivälistä 1900-luvun alkuvuosiin. Rakennushallituksessa oli tietty joukko arkkitehteja, jotka keskittyivät koulujen suunnitteluun. Lilius ei mainitse Granstedtiä tässä yhteydessä, mutta ilmeisesti Granstedt oli keskittynyt nimenomaan aistivallisten koulujen suunnitteluun. Hän on suunnitellut Kuopion kuuromyökkäin koulun lisäksi myös Helsingin sokeainkoulun (1898), Porvoon kuurojen koulun (1899) ja Oulun kuurojen koulun (1902). Näistä Helsingin sokeainkoulu on julkisivultaan hyvin samantyylinen kuin Granstedtin ensimmäinen ehdotus Kuopion kuuromyökkäin kouluksi. Oppikoulujen rakentamisessa oli 1800-luvun lopulla vallitsevana tietyt tyylipiirteet, jotka ovat näkyvissä myös Kuopion kuuromyökkäin koulussa. Pohjaratkaisu perustui keskikäytävään ja koulurakennukselle oli ominaista suorakaiteinen kaksikerroksinen volyyymi. Pääfasadissa keskellä oli suuri risaliitti, jonka takana oli toisessa kerroksessa suuri juhla- ja voimistelusalali. Ulko-ovi tuli usein keskikäytävän toiseen päähän. Kuopion kuuromyökkäin koulussa pääsisäänkäynti sijoittuu risaliittiin. Oppikouluissa luokat suunniteltiin yleensä 30 tai 40 oppilaalle, mutta Kuopion kuuromyökkäin koulussa luokat suunniteltiin korkeintaan 15 oppilaalle. (Halila 1949, 176; Lilius 1982, 103-111)

Terveellinen koulu

Yleisten rakennusten ylihallituksessa kiinnitettiin huomiota koulurakennusten hygieenisiin ja terveydellisiin oloihin, kuten siihen, mihin ilmansuuntaan koululuokkien ikkunat tulisi suunnata. Asiaa oli pohdittu jo 1800-luvun puolella, ja vuosilta 1900-1903 olevassa kertomuksessa ylihallitus linjaa, että luokahuoneiden ikkunat tulisi suunnata etelään. Kertomuksessa mainitaan, että erityisesti Oulussa ja Kuopiossa kannatetaan sitä, etteivät kouluhuoneet saa olla suunnattuna itään, koska "aamupäiväaurinko aikaisin lämmittää luokahuoneet ja sen kautta, että aurinko seisoo alhaalla valaisee huoneet oppilaille häiritsevällä ja veltostuttavalla tavalla". Kuopion kuuromyökkäin koulun luokahuoneet ovat länteen suunnatut. (Halila 1967, 364-365) Granstedtin ensimmäises-

Kuuromyökkäin koulun luokissa oppilaat istuivat hevosenkengän muotoisessa asetelmassa, jotta kaikilla oli hyvä näköyhteys opettajaan ja opettajalla oppilaisiin. (Victor Barsokevitch, KUHMU)

sä ehdotuksessa luokahuoneet oli etelään suunnatut mahdollisesti tämän ylihallituksen suosituksen vuoksi.

Luokahuoneet olivat kuuromyökkäin koulussa oppilasta kohden suuremmat kuin yleensä koulujen luokahuoneissa. Suositus oli, että oppilasta kohden oli lattiapinta-alaa 1,7 m² ja ilmatilaa alemmilla luokilla 4-5 m³ ja ylemmilla luokilla 6-7 m³. (Halila 1967, 366) Kuopion kuuromyökkäin koulun luokahuoneet olivat noin 30 m² suuria ja vajaan 4 metriä korkeita. Koulurakennuksessa oli yhteensä 8 luokahuonetta ja vuosina 1898-1902 koulussa oli 92-97 oppilasta. Yhdessä luokassa opetet-

tiin keskimäärin 12 oppilasta. Luokahuoneissa oppilasta kohden tilaa oli tällöin noin 2,5 m² ja noin 10 m³ ilmatilaa. Vuodesta 1902 lähtien oppilasmäärä oli jatkuvasti yli 100, lukuvuonna 1910-11 jopa 146, joten luokkia tehtiin esimerkiksi johtajan asuintalon eli Forsténin talon länsipäätyyn, jossa oli alun perin ollut opettajalle tarkoitettu asunto. (Killinen 1912, 33-34)

Kuopion kuuromyökkäin koulun arkistomateriaalin joukossa on ajoittamaton ohje nimenomaan liittyen koulun ilmanvaihtoon. Ohjeessa sanotaan, että "aistivalliskouluissa on pidettävä tarkkaa huolta siitä, että luokkia ja

työhuoneita perinpohjin tuuletetaan joka väliajalla ja tarpeeksi lämmitetään. Aistivalliskoulujen opetus rakentuu tarkkaavaisuudelle enemmän kuin muitten koulujen opetus; jännitetty tarkkaavaisuus hidastaa ja pintapuolisuutta hengitystä; silloin täytyy ainakin sisäänhengitetyn ilman olla kyllin happipitoista. Pintapuolinen hengitys hidastuttaa myöskin aineenvaihtoa, josta taas johtuu, että oppilaat ovat arempia kylmälle kuin terveet, normaalikuntoiset lapset. Oppilaiden hengityslaajuuden lisäämiseksi olisi tärkeää saada jokaisessa aistivalliskoulussa ainakin 3 viikkotuntia voimistelulle sekä säännöllistä päämäärätietoista urheilua urheilumerkkivaatimusten harjoittelun muodossa.”

Käsityön opetus tärkeää

Liikunnan lisäksi tärkeää oli myös käytännön taitojen opiskelu. Käsitöiden opetus oli tärkeä osa kuuromyökkäin koulun opetusohjelmaa. Koulu tähtäsi siihen, että oppilaat kasvaisivat itsenäisiksi ja tulisivat toimeen erilaisissa käsityöläisammateissa toimien. Käsitöillä oli suuri paino opetusohjelmassa. Noin puolet tunneista oli käsitöitä. Pojat tekivät puutöitä ja tytöt ompelu- ja kudontatöitä. (Nygård 1998, 187; Wirilander 2008, 447) Kuopion kuuromyökkäin koulurakennuksessa oli ensimmäisessä kerroksessa suuret työhuoneet ja lisäksi suuret ”työaineiden ja valmiiden töiden huoneet”. Poikien käsitöissä esimerkiksi lukuvuonna 1911-1912 valmistui muun muassa lusikoita, lapionvarsia, puukonpäitä, tuoleja ja ruokapöytiä. Tytöt valmistivat ommellen ja neuloen erilaisia vaatteita, sängynpeittoja, pyyheliinoja tai mattoja.

Pulpetit hevosenkengän muodossa

Opetusluokissa pulpetit oli järjestetty hevosenkengän muotoon. Tämä mahdollisti sen, että koko luokka näki opettajan ja hänen viereensä asetetun taulun. Samoin opettaja näki jokaisen oppilaan, puheenmuodostamisen jokaisen kasvoilla, ja oppilaat näkivät toisensa. Hevosenkengän muodossa istuvia oppilaita opettajan oli myös helpompi valvoa. Koulussa oli tiukka kuri, ja opettajat vahtivat etteivät oppilaat viittoneet toisilleen salaa pulpetin takana. (Ahonen 2007, 94) Puolikaareen järjestetyt pulpetit olivat tyypillinen tapa istuttaa oppilaita suomalaisissa kuuromyökkäin koulussa.

Koulun johtajat eri aikoina

1862-1874	Emilie Köllerfeldt
1874-1880	Gustaf Kristian Hendell
1880-1923	Kustaa Killinen
1923-1939	Uuno Kahma
1939-1957	Kosti Lehtinen
1957-1964	Aimo Kangas
1964-1974	Anni Oranko-Mönkkönen

Kustaa Killinen

Kustaa Killinen (7.9.1849-5.1.1922) oli kuulovammaisten koulutuksen keskeinen vaikuttaja Suomessa, ja toimi Kuopion kuuromyökkäin koulun johtajana 1880-1923. Hän oli Jyväskylän seminaarin käynyt opettaja, kirjailija, kaupunginvaltuutettu ja kansanedustaja. Hän oli laajasti kiinnostunut yhteiskunnallisista asioista ja kulttuurista. Killinen oli yksi Kuopion isänmaallisen seuran perustajajäsenistä.

Killinen oli hyvin aktiivinen kuuromyökkäin koulua suunniteltaessa, ja teki monia ehdotuksia tilojen järjestelyistä. Alla Killisen kesällä 1895 rakennushallitukselle kirjoitettu kirje. Se on kirjoitettu Killisten Sariolaksi kutsutulla kesähuvilalla, joka sijaitsi Kuopion Sorsasalossa. Sariolassa usein nähtyjä vieraita oli muun muassa Minna Canth, Juhani Aho ja J. H. Erkkö.

Korkea-arvoiset Rakennushallituksen Ylitirehtööri tahi arkkitehti Granstedt

Paitsi sitä, mitä olen myötäseuraavassa kirjoituksessa lausunut kuuromyökkäin koulun rakennuksista, rohkenen vielä näin yksityisesti mainita parista seikasta. Ja silloin kun arkkitehti Hendersson teki kysym. Olleen koulun piirustusehdotusta, mainitsin, että olisi sopiva jos juhlasali toiseen päähän voitaisiin tehdä jonkinlainen puoliympyrä syvennyt eli kupoli alttaria varten, sillä tätä salia käytetään myös kirkkona ainakin aina silloin kerran vuodessa kun pois pääsevät oppilaat herran ehtoolliselle lasketaan ja heille ensi kerran herran ehtoollinen annetaan, joka toimitus aina pidetään koulurakennuksessa. Jos siis tällaisen kupoolin voisi huokeasti saada, niin hyvä se olisi mutta kyllä ilman sitäkin toimeen tulee. Kun juhlasalin vierellä oleva kirjastohuone tulee jotenkin tilava olisi siitä kyllä varaa ottaa tuollaisen alttarin sijan, ja tehdä siihen myöskin pienen oven kirjastohuoneesta. Silloin kun alttaria ei käytetä voisi se olla vaikka esiripulla salista erotettuna.

Toinen seikka olisi se, että opettajistolle olisi hauska jos voitaisiin koulurakennuksen yläkorridorin eteläpäähän rakentaa parveke eli palkonki, jossa opettajat saisivat välitunnilla oleskella kauniina vuodenaikoina. Nämä molemmat laitokset olisivat kuitenkin yllätyksellistä eikä minun joka olen yllätyksellistä vastustanut, ollenkaan sopisikaan sellaista ehdottaa. En olekaan sitä tohtinut tehdä ”virallisesti” mutta rohkenen nämä vähäpätöiset ehdotukseni näin yksimielisesti lausua varsinkin kun minulla oli kunnia tulla huomaamaan, että vapaaherra Gripenberg on mies jonka kanssa voi vapaasti keskustella. Lipputankoa katolla ei pitäisi unohtaa, sillä olen kerran saanut puolivirallisen muistutuksen liputtomuudesta, ja sitte on täytynyt lippua käyttää savutorniin ja milloin mihinkin.

Suurimmalla kunnioituksella

Kustaa Killinen

Sariola 18.6.1895

Koulun rakennukset 1900-luvun alkupuolella

Koulurakennuksissa tehtiin alusta alkaen vuosittain pieniä korjaustöitä kuten seinien, lattioiden, ovien- ja ikkunapielten huoltomaalauksia. Forsténin taloon oli uusien koulurakennusten rakentamisen myötä tehty asunnot koulun johtajalle ja yhdelle opettajalle. Opettajan asunnon huoneet rakennuksen Sepänkadun puoleisessa päädyssä jouduttiin kuitenkin ottamaan luokkahuoneiksi, koska oppilaita oli niin paljon. Asunnoksi suunnitellut huoneet eivät taas soveltuneet luokkahuoneiksi. Ne olivat liian pieniä ja niihin joutui kulkemaan toistensa läpi. Koulun johtaja Kustaa Killinen ehdotti läänin rakennuskonttorille vuonna 1909, että rakennuksen pääty muutettaisiin ”sellaiseksi kuin se on alkujaan ollut”. Opettajan asuntoa varten länsipäätyyn oli tehty keittiö, joka toimi käytännössä mankelointihuoneena. Mankelille oli tehty oma tilansa asuinrakennuksen ensimmäiseen kerrokseen, mutta Killinen oli antanut sen huoneen talonmiehen perheelle, jolle oli alun perin varattu vain yksi huone. Killisen ehdotuksen mukaan Forsténin talon länsipäätyyn tehtiin kaksi luokkahuonetta, opettajan huone ja eteinen, ja mankelointihuone rakennettiin sauna- ja pesurakennuksen ullakolle. (KA / rakennushallituksen arkisto)

Koulurakennuksen luokkahuoneissa maalattiin katot, seinät ja lattiat sekä oven- ja ikkunanpielet vuoden 1929 kesällä. (JoMa / Kuopion kuuroiden koulun arkisto) 1930-luvun alussa ulkorakennuksen päätyyn tehtiin punatiilinen halkovaja. Halkovajan tieltä purettiin entisen Braxin ulkorakennuksen Snellmaninkadun puoleinen pääty. Ennen halkovajan rakentamista halkopinot olivat olleet koulun pihamaalla. Kustannussyistä koulu osti kerralla suuren erän halkoja, jolloin niiden säilyttämiseen tarvittiin runsaasti tilaa.

Sota muuttaa korjaussuunnitelmat

Koulun johtaja Kosti Lehtinen teki ehdotuksen koulun korjaus- ja rakennustöistä huhtikuussa 1941, johon kuului muun muassa keskuslämmitysjärjestelmä. Sillä hetkellä rakennushallituksella ei ollut määrärahoja, mutta asiasta tehtiin päätös, että koulu korjataan perusteellisesti vuonna 1942. Kesäkuussa 1941 alkanut jatkosota sotki korjaussuunnitelmat. Kuopion kuuromyykin koulu

toimi sotasairaalan jatkosodassa. Koulussa toimi 20. sotasairaalan osasto 14, joka oli varattu tartuntataute- ja sairastaville. Koulun toiminta oli sotasairaalakäytön aikana vähäistä ja lukuvuonna 1941-1942 opetusta ei järjestetty ollenkaan. Kahdessa rakennuksessa sairaussijoja oli 150. (Kärjä 2010, 7) Sodan aikana koulussa ei tehty mitään korjauksia, ja heti sodan jälkeen vain pieniä uunien korjauksia ja maalaustöitä. Ulkorakennus oli 1940-luvun lopulla kaikkein huonoimmassa kunnossa. Ulkorakennuksessa oli oppilaiden käymälät, sikala, kellari ja varastosuojat. Johtaja Kosti Lehtinen kuvaa rakennuksen kuntoa kirjeessään 23.11.1949 kouluhallitukselle: ”seinät ovat kokonaan mädäntyneet, vesikatto vuotaa kuin seula, välikatto on suorastaan hengenvaarallinen, sillä se voi pudota alas millä hetkellä hyvänsä, virtsa, sade- ja lantavedet ovat juosseet pitkät ajat kellariin pilaten koulun ja talonmiehen ruoka-aineet, siat saavat kärsiä vilua ja pakkasta ja oppilaiden käymälät ovat tarkoitukseensa soveltumattomat ja mitä epähygieenisemmät”.

Koulu 1920- ja 1930-lukujen vaihteessa. (Lauri Marjanen, KUHMU)

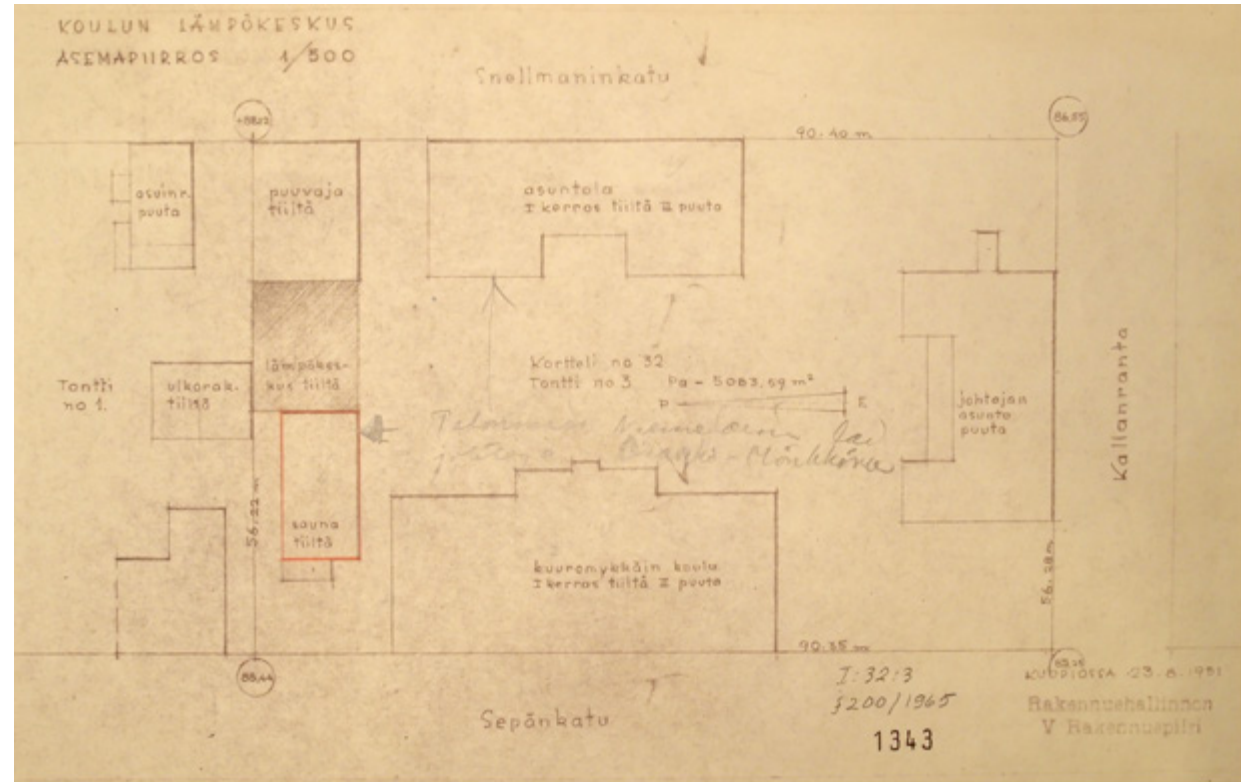
Rapistuneet rakennukset

Varsinaiset koulurakennukset olivat myös korjauksen tarpeessa. Rakennukset lämmitettiin yhä uuneilla, joita oli yhteensä 75 kappaletta. Uunit olivat loppuun käytetyt: ”tulenliekit näkyivät kaakelien raoista aina katonrajaan asti”. Vesikatot ja syöksytorvet olivat huonossa kunnossa ja lahonneita. Tämä aiheutti sen, että vedet valuivat pitkin seinä rapauttaen puu- ja kiviseiniä.

Lisäksi koulun aidat, portit ja katuosat olivat vuosien mittaan menneet huonoon kuntoon. (JoMa / Kuopion kuuroiden koulun arkisto)

1950-luvun peruskorjaus

Kauan odotettu peruskorjaus toteutettiin 1950-luvun alkuvuosina. Rakennuksiin asennettiin keskuslämmitys ja vesi- ja viemärijohdot uusittiin. Sähköjohtoja uusittiin ja valaisimia lisättiin kaikkiin rakennuksiin. Lämpökeskus tehtiin purkamalla entisen Braxin ulkorakennuksen keskimäinen osa, ja rakentamalla sen paikalle uusi punatiilinen osa. Vanhassa osassa oli ollut oppilaiden käymälät ja entinen talli, joka toimi koulun sikalana. Uuteen punatiiliseen osaan tehtiin ensimmäinen kerros ja kellari. Ensimmäiseen kerrokseen tuli tyttöjen wc ja mahdollisesti talonmiehen asuinhuoneisto. Kellariin tehtiin lämpökeskuksen kattilahuone ja poikien wc. Kaikkien rakennusten kuiviin tiloihin asennettiin takorautaiset lämpöpatterit ja kosteisiin tiloihin valurautaiset patterit. Kaikki tilat varustettiin ilmavaihtventtiileillä. Lisäksi keittiön tiloihin tehtiin koneellinen ilmanvaihto. Muutoin huonetilamuutoksia 1950-luvun peruskorjauksessa ei juuri tehty. Asuinrakennukseen tehtiin muutama sisä-wc.

Koulun asemapiirros vuodelta 1951. 1950-luvun alussa tehtiin peruskorjauksia koulun rakennuksissa. Samalla rakennettiin valokuvassa oikealla näkyvä 5B-osa. (yläkuva: KKA)

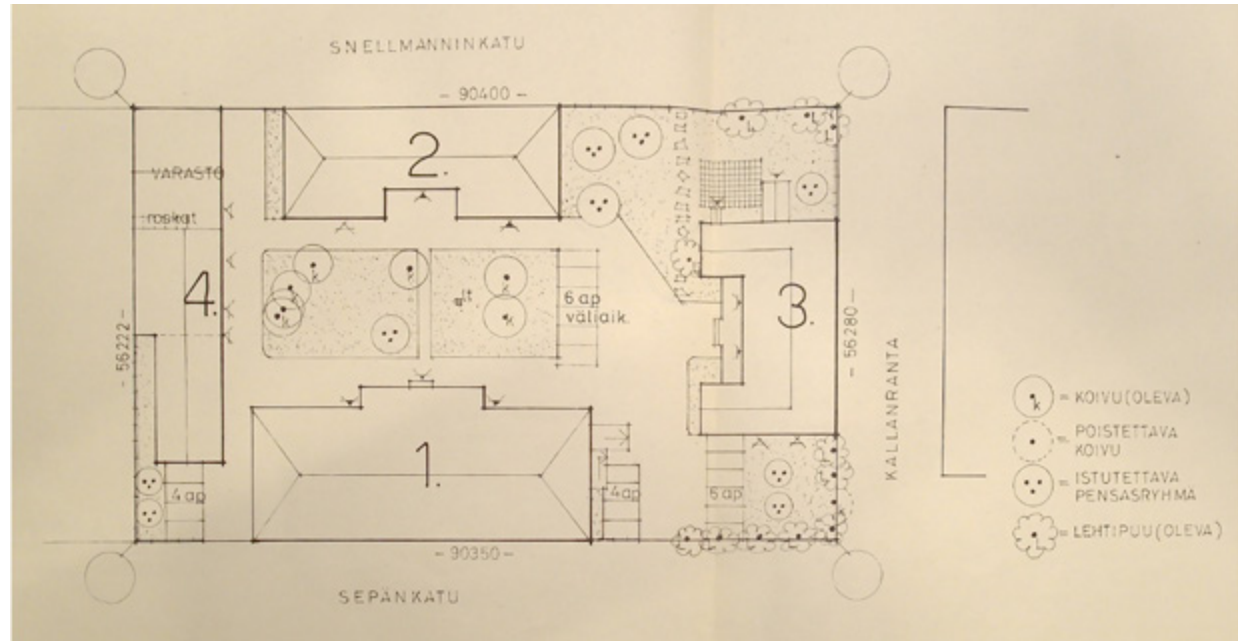
Kuurojen koulusta virastokäyttöön

Koulun nimi muutettiin vuonna 1961 Kuopion kuurojen kouluksi. Sauna- ja pesularakennuksen länsipäädyn toisen kerroksen mankelihuone muutettiin vuonna 1965 poikien käsityöluokaksi. Luokan lisäksi ullakolle tehtiin maalaushuone ja varasto. Muutoksen yhteydessä länsipäädyn ikkunat muutettiin suuremmiksi ja pääty rapattiin samenvärisiksi koulu- ja asuinrakennuksen rappauksen kanssa.

Peruskoulu-uudistuksen myötä valtion ylläpitämän kuurojen koulun toiminta loppui 31.7.1974. Tämän jälkeen kuurojen opetus siirrettiin Kuopion koululaitoksen alle. Opetus jatkui tontilla Kuopion kuulovammaisten koulun nimellä vielä joitakin vuosia. (Kauranne 2013, 105) Koulun tilat olivat entisessä asuntolarakennuksessa. Entinen toisen kerroksen eteläpäädyn päivähuone jaettiin kahdeksi luokaksi ja toisessa kerroksessa ollut asuinhuoneisto ja sairaushuoneet muutettiin luokaksi, puheopettajan huoneeksi ja kokoelmahuoneiksi.

Muut rakennukset otettiin valtion virastokäyttöön. Rakennukset esiintyvät 1970-luvulta eteenpäin numerotuna siten, että rakennus 1 on entinen koulurakennus, rakennus 2 on entinen asuinrakennus, rakennus 3 on entinen Forsténin talo ja rakennus 4 (myöhemmin 5A ja 5B) on ulkorakennus. Rakennuksen nro 3 tilat muutettiin Kuopion ja Pohjois-Karjalan piirirakennustoimiston käyttöön ja rakennuksessa 1 toimi lääninhallitus väliaikaisesti sillä aikaa, kun sen omat tilat olivat peruskorjattavina. Tämän jälkeen rakennuksessa 1 toimi Kuopion lääninoikeus vuosina 1980-85. Sen jälkeen rakennus oli piirirakennustoimiston ja valtion kiinteistölaitoksen käytössä aina vuoteen 1996 asti, jolloin Pohjois-Savon liitto muutti tiloihin.

1970-luvulla rakennuksissa tehtiin korjauksia ja muutoksia vaihteittain. Kaikissa rakennuksissa oli tehty julkisivujen kunnostus- ja maalausremontti muutaman vuosi ennen kuurojen koulun lakkauttamista eli vuonna 1972. Vuonna 1974 rakennuksessa 1 tiloissa tehtiin tarvittavat muutokset sen ottamiseksi toimistokäyttöön. Muutaman vuoden päästä vuonna 1977 joitain väliseiniä lisättiin toimistohuoneisiin. Tässä yhteydessä rakennukseen asennettiin koneellinen ilmastointi ja ullakolle tehtiin ilmastointikonehuone.

Sepänkatu 1:n asemapiirros vuodelta 1974, jolloin kuurojen koulun toiminta valtion kouluna loppui. Piirroksen on allekirjoittanut Tapio Ritvanen / Kuopion ja Pohjois-Karjalan piirirakennustoimisto. Alakuvassa rakennuksen nro 3 julkisivu Kallaveden suuntaan vuonna 1967. (yläkuva: KKA, alakuva: Matti Räsänen, KUHMU)

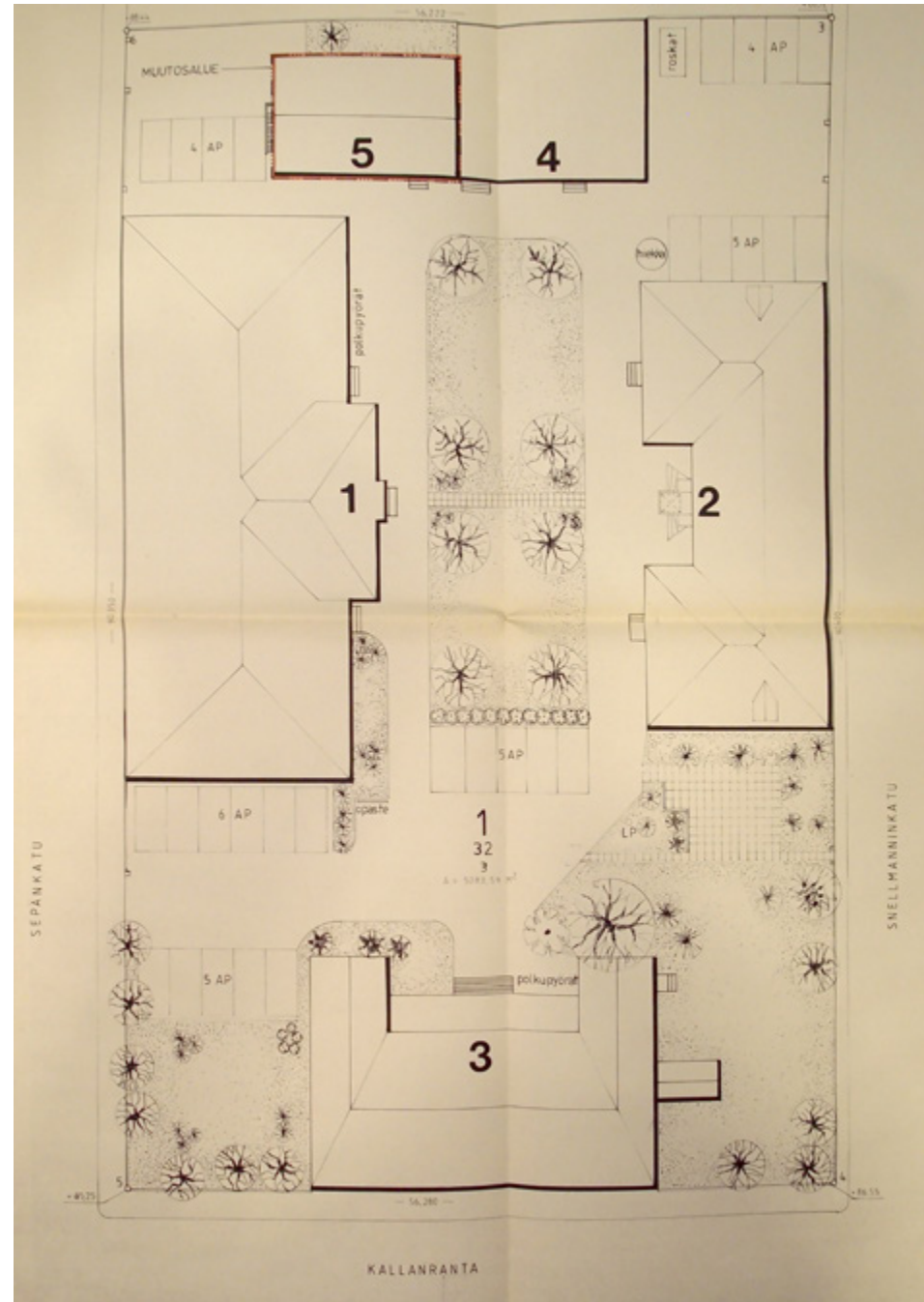
Rakennus 2 peruskorjattiin 1970-luvun lopulla, sen jälkeen kun koulun koulu siirtyi pois. Rakennuksen ensimmäiseen kerrokseen tehtiin tilat lounasravintolalle ja toisen kerroksen tilat muutettiin virastokäyttöön. Pohjoispäässä ollut voimistelusalali jaettiin kolmeksi toimistohuoneeksi. Lounasravintola oli tarkoitettu työpaikkaravintolaksi valtiolla työssä käyville ihmisille, joita oli lähialueella noin 440 henkeä. Hanke todettiin kiireiseksi työpaikkaruokailun toteuttamistilanteen vuoksi.

Samaan aikaan rakennuksen 2 peruskorjauksen kanssa, rakennus 4 (5A ja 5B) kunnostettiin ja muutettiin siivouskeskukseksi. Siivouskeskus palveli lääninhallitusta ja valtion virastotaloja, ja se sisälsi varasto- huolto- ja sosiaalitilat. 1950-luvulla rakennettuun osaan sijoitettiin siivoustyönjohtajan ja talonmiehen työhuoneet. Entinen tyttöjen wc jaettiin väliseinillä useaksi tilaksi ja paikalle tuli talonmiesten taukotila sekä erilliset wc- ja suihkuhuoneet. Lisäksi entisestä asunnosta lohkaistiin pieni huone pukuhuoneeksi. Toimistohuoneistossa keittokomero otettiin varastotilaksi ja entinen arkistohuone muutettiin varastoksi.

Rakennuksissa toteutettiin julkisivujen korjaus ja maa- laus vuonna 1985. Rakennuksen 1 leveät keskikäytävät muuttuivat 1980-luvun lopulla, kun ensimmäiseen kerroksen käytävästä lohkaistiin wc-tilat ja toiseen kerroksen käytävään lisättiin väliseinät. Pohjois-Savon liiton muuttaessa rakennukseen tehtiin joissain tiloissa pintaremonttia. Vuonna 2001 kerrosten väliin tehtiin inva- hissi. Viimeisimmässä suuressa remontissa 2013 tehtiin rakennuksessa ns. sisäilmakorjaus, jonka yhteydessä avattiin lähes kaikki rakenteet sisäpuolelta ja uusittiin pintakerrokset. Taloteknisten uudistusten ohella tilojen asua muutettiin, ennen muuta toisen kerroksen käytävässä ja salissa, jota pyrittiin palauttamaan alkuperäiseen hahmoonsa.

Rakennus 2 peruskorjattiin jälleen 1990-luvun alussa. Samalla rakennusrunkon ulkopuolelle tehtiin vammaishissi erilliseen tornirakennelmaan. Toiseen kerrokseen tuli Tietotaito Group Oy vuonna 2003. Työpaikkaravintola lopetti toimintansa rakennuksessa 2010-luvun alkuvuo- sina. Sen jälkeen ensimmäinen kerros on ollut tyhjiällä.

Sepänkatu 1:n asema- piirros vuodelta 1995. (Riitta Korhosen /Ark- kitehtuuritoimisto Riitta Korhonen Oy; KKA)

Rakennukset vuonna 2015

Vuonna 2015 rakennus 1 on edelleen Pohjois-Savon liiton käytössä. Alun perin koulun juhla- ja voimistelusalina toiminut tila toimii Maakuntasalina, jossa maakuntahallitus kokoontuu. Rakennuksessa 3 on Senaatti-kiinteistöjen Itä-Suomen aluetoimiston tilat. Lisäksi aluetoimiston kokoustiloja ja arkisto sijaitsee rakennuksessa 5A eli entisessä sauna- ja pesularakennuksessa. Rakennus 5B on osittain tyhjiillään. Talonmiehen sosiaalitilat ovat kiinteistöhuollon käytössä. Rakennuksen 2 toisessa kerroksessa toimii Tietotaito Group Oy, ensimmäinen kerros on tyhjiillään ja osa pintarakenteista on siellä purettu.

Sepänkatu 1:n pihapiiriä etelään päin: vasemmalla rakennus 2, takana keskellä rakennus 3 ja oikealla rakennus 1, Maakuntatalo.

Vasemmalla tontin pohjoislaidalla olevat rakennukset 5A ja 5B.

Yhteenveto ja arviointi

Kuuromykkäin koulu toimi Kuopiossa vuodesta 1862 alkaen. Oman rakennuksen koulu sai vuonna 1889, kun ruotsalaisen tyttökoulun käytössä ollut ns. Forsténin talo siirtyi koulun käyttöön. Kuopion tie- ja vesirakennusinsinöörinä työskennellyt everstiluutnantti Lennart Forstén rakensi hirsirakennuksen todennäköisesti vuonna 1862. Siihen kuului myös puinen ulkorakennus. Rakennus sijoitettiin Kuopion ensimmäisen kaupunginosan tontin nro 33 etelälaidalle siten, että asuinhuoneista oli ikkunat Kallavedelle. Forstén myi rakennuksen valtiolle vuonna 1882.

Hyvin pian selvisi, että Forsténin talo oli kuuromykkäin koululle liian pieni. Aluksi viereiseltä tontilta nro 34 ostettiin kaksi rakennusta koulun käyttöön ja lisäksi vuokrattiin yksi rakennus tontilta 35. Kuuromykkäin koulun uudisrakennusten suunnittelu laitettiin vireille vuonna 1892. Ensimmäiset vuonna 1894 Theodor Granstedtin piirtämät suunnitelmat hylättiin liiallisen monumentaalisuuden vuoksi. Koulua alettiin rakentaa Granstedtin uusien, paviljonkijärjestelmään perustuvien piirustusten mukaan vuonna 1896. Koulun asuinrakennus valmistui syyslukukauden 1897 alkuun mennessä ja koulu- ja työhuonerakennus syyslukukauden 1898 alkuun mennessä. Koulun käyttöön jäivät myös entinen Forsténin talo ja Braxin ulkorakennus. Forsténin ulkorakennus ja Braxin molemmat asuinrakennukset siirrettiin pois tontilta koulurakennusten tieltä.

Tontin avainrakennus on ns. Forsténin talo, jolla arvioimme olevan huomattavan maisemallisen, rakennustaiteellisen ja kulttuurihistoriallisen merkityksen. Rakennuksen sijainti ja maisemallinen asema perustuu Lennart Forsténin arkkitehti Carl Albert Edelfeltin ehdotusten pohjalta vuonna 1860 laatimaan asemakaavaan. Kaavassa uudet tontit, joille talo rakennettiin, osoitettiin virkamiesten asunnoille. Rannan tuntumaan sijoitettu rakennus on selvästi ajateltu osaksi kaupungin julkisivua järvelle päin.

Arkkitehtonisesti rakennus edustaa 1850-1860-lukujen modernia puurakentamista, ns. sveitsiläistyyliä, josta on Kuopiossa säilynyt vain muutama esimerkki (mm. Piispantalo, Ziegler 1854, Tulli- ja pakkahuone, Edelfelt 1860). Rakennuksen U:n muotoinen pohjakaava ja huonejako ovat mielenkiintoiset. Rakennusta koskevat piirustukset on todennäköisesti laatinut Lennart Forstén

itse, mutta niissä on havaittavissa selviä yhtymäkohtia C.A.Edelfeltin Kuopion pappilaa varten 1859 tekemiin suunnitelmiin.

Rakennuksen käyttöhistoria yksityistalosta koulukäyttöön, pitkä historia kuurojenkoulun vaiheissa ja lopulta siirtyminen valtion rakennushallinnon toimistorakennukseksi antaa rakennukselle huomattavan merkityssisällön.

Kuurojenkoulun kolmen uudisrakennuksen toteutus 1890-luvulla oli eräs valtion julkisten rakennusten hankkeista Kuopiossa. Rakennukset piirsi yleisten rakennusten ylihallituksessa arkkitehti Theodor Granstedt. Rakennusten luonnossuunnitteluun vaikutti olennaisesti kuuromykkäinkoulun johtaja Kustaa Killinen.

Tontin rakennukset säilyivät valtion ylläpitämän kuurojenkoulun käytössä vuoteen 1974. Sen jälkeen asuntolarakennuksessa toimi jonkin aikaa kaupungin kuu-lovammaisten koulu. Forsténin talo korjattiin ja se tuli rakennushallinnon virastokäyttöön 1977. Suuri koulu-rakennus on myös ollut virastokäytössä 1970-luvulta lähtien. Pohjois-Savon liitto on ollut rakennuksessa 1990-luvulta lähtien.

Tyylillisesti 1890-luvun rakennukset edustavat uusrenessanssia. Rakennusteknisesti on mielenkiintoista, että koulu- ja asuntolarakennusten ensimmäinen kerros tehtiin kivimateriaalista ja toinen kerros puusta. Syynä tähän oli pyrkimys kustannusten pienentämiseen sekä se, etteivät palomääräykset sallineet kaksikerroksisia puurakennuksia. Rakennusteknisen ratkaisun seurauksena rakennukset ovat arkkitehtonisesti moni-ilmeisemmät kuin aikakauden julkiset rakennukset tavallisesti. Moni-ilmeisyyttä lisää punatiilinen rappaamaton piharakennus.

Kuurojenkoulun rakennusryhmä muodostaa entisten lääninhallituksen rakennusten naapuriin Sepänkadun, Kallanrannan ja Snellmaninkadun rajaaman umpipihan, jolla on huomattava kaupunkikuvallinen merkitys. Tontti kuuluu valtakunnallisesti merkittäviin rakennettuihin kulttuuriympäristöihin (nimellä Piispanpuiston ympäristö ja kuurojenkoulu; RKY 2009). Lisäksi rakennukset 1,2 ja 3 kuuluvat asetuksella suojeltuihin valtion rakennuksiin ja

niillä on myös asemakaavassa suojelumerkintä.

Punatiilinen ulkorakennus 5A 1890-luvulta ja siihen liittyvä, rakennuksen 5B alla oleva kellari 1860-luvulta, joilta puuttuu suojelustatus, on mielestämme lisättävä suojeltuihin rakennuksiin. Sen sijaan näihin liittyvää, 1950-luvulla tehtyä osaa 5B emme pidä kulttuuri- tai rakennushistoriallisesti merkittävänä eikä sillä ole pihamiljöönkään kannalta olennaista merkitystä.

Kuurojenkoulun rakennusryhmä on ulkonaisesti säilynyt 1890-luvusta lähtien hyvin pienin muutoksin. Sisätiloissa on tehty kaikissa rakennuksissa korjauksia ja muutoksia useissa vaiheissa. Seuraavassa yhteenveto säilyneisyydestä rakennuksittain (kts. myös rakennuskohtaiset tiedot ja raportissa esitetyt nykytilanteen valokuvat):

Rakennus 1, Maakuntatalo

Rakennuksen julkisivut on lukuisista korjausvaiheista huolimatta säilytetty hyvin alkuperäisessä muodossaan. Uusia ovi- tai ikkuna-aukkoja ei ole tehty, lukuun ottamatta pieniä aukkomuutoksia eteläpäädyn kellarikerroksessa. Näkyvin muutos on eteläpäätyyn lisätty teräksinen varapoistumisporras. Lisäksi ulko-ovien päälle on lisätty katokset.

Julkisivujen pintakerrokset ovat kauttaaltaan alkuperäisiä tai alkuperäisen kaltaisia. Ensimmäisen kerroksen rappauspinnat uusittiin 1980-luvulla, jolloin samalla rakennuksen ulkovärit palautettiin lähelle alkuperäistä.

Vesikaton pellitykset uusittiin viimeisimmässä korjauksessa pari vuotta sitten. Samalla katolle lisättiin IV-piippuja ja poistettiin joitakin aiempia. Piippujen koteloinnit pellityksineen on muotoiltu alkuperäisiä savupiippuja muistuttaviksi.

Rakennuksen sisällä on pääasiallinen huonejako säilynyt melko hyvin alkuperäisenä. 1. kerroksen pääkäytävästä on väliseinillä lohkaistu pieniä sivutiloja ja toisen kerroksen käytävä on jaettu lasiseinillä kolmeen osaan. Lisäksi kerrosten välille on pohjoispuolen käytävään asennettu hissi. I. kerrokseen käytävän eteläpäähän on lisätty kellariin johtava kiertoporras lasiseinineen.

1. kerroksessa olleet suuret huonetilat on myöhemmin jaettu väliseinillä pienemmiksi huoneiksi. Toisessa kerroksessa tilamuutokset ovat vähäisempiä.

Sisätilojen rakennusosia ja yksityiskohtia on muutettu ja karsittu vuosien myötä. Kun lämmitysjärjestelmä aikoinaan vaihdettiin keskuslämmitykseksi, kaikki uunit purettiin. Hormistoja ja palomureja sen sijaan on säilynyt. Lattiapinnat on lähes kaikissa tiloissa uusittu, samoin useimmissa tiloissa sisäkattojen verhoukset (osa on alaslaskettuja kattoja).

Sisäövet listoituksineen on suurimmalta osin uusittu. Parhaiten alkuperäisiä rakenteita ja pintoja on näkyvissä pääsisäänkäynnissä ja sen viereisissä holvatuissa tiloissa. Myös pääportaan muoto kaiteineen on alkuperäinen (portaan askelmat ja välitasanne on uusittu).

Talon merkittävin sisätila on Maakuntasali (H 201). Sen interiööri on viimeisimmässä korjauksessa pintojen ja yksityiskohtien osalta palautettu lähelle alkuperäistä.

*Kuurojenkoulun juhlasali
1800-1900-lukujen taitteessa.*

(Viktor Barsokevitsch, KUHMU)

Maakuntasalina tunnettu sali nykyasussaan, vuonna 2013 tehtyjen muutosten jälkeen.

Rakennus 2, Tietotalo

Rakennuksen julkisivut on lukuisista korjausvaiheista huolimatta säilytetty hyvin alkuperäisessä muodossaan. Uusia ovi- tai ikkuna-aukkoja ei ole tehty. Huomattavin muutos on länsisivulle lisätty teräsrakenteinen hissitorni, jolloin samalla muutettiin tällä paikalla ollutta ulkoporrasta. Sivuovien ulko-ovien päälle on lisätty katokset.

Julkisivujen pintakerrokset ovat kauttaaltaan alkuperäisiä tai alkuperäisen kaltaisia. Ensimmäisen kerroksen rappauspinnat uusittiin 1980-luvulla, jolloin samalla rakennuksen ulkoverit palautettiin lähelle alkuperäistä.

Vesikatoilla olevissa piipuissa on aikojen myötä tapahtunut monia muutoksia. Viimeisimmissä korjauksissa piiput on palautettu ulkonaisesti alkuperäisen malliseksi, vaikkakaan ne eivät ole täysin samoilla paikoilla kuin alun perin.

Rakennuksen ensimmäisen kerroksen huonejako on elänyt tilojen käyttötarkoituksen muutosten myötä. Suurimpia muutoksia ovat aiheuttaneet saniteettitilojen tuominen rakennuksen sisälle sekä ruokasaliin ja keittiötiloihin kohdistuneet muutokset.

Rakennuksen toisessa kerroksessa on huonejako säilynyt suurelta osin alkuperäisenä. Keskellä runkoa oleva käytävä on hahmoltaan alkuperäinen. Huoneissa väliseinien paikkoja on muutettu, mutta tilojen hahmo on edelleen pääosin havaittavissa.

Sisätilojen rakennusosia ja yksityiskohtia on muutettu ja karsittu vuosien myötä. Kun lämmitysjärjestelmä aikoinaan vaihdettiin keskuslämmitykseksi, kaikki uunit purettiin. Hormistoja ja palomureja sen sijaan on säilynyt. Lattiapinnat on lähes kaikissa tiloissa uusittu. Monissa 1. kerroksen tiloissa on näkyvissä alkuperäiset kappaholvikatot. Muutamien tiloihin on lisätty alaslasketut katot.

Alkuperäisiä sisäovia listoituksineen on säilynyt enemmän kuin rakennuksessa 1. Myös jalka- ja kattolistoja on säilynyt monissa tiloissa. Parhaiten alkuperäisiä rakenteita ja pintoja on näkyvissä toisen kerroksen käytävässä ja muissa kerroksen huonetilaisissa, joihin 1990-luvun korjauksessa pyrittiin mahdollisuuksien mukaan palautamaan niiden alkuperäistä asua (1970-luvulla huoneisiin tehdyn lastulevyverhoukset ja -väliseinät poistettiin tai korvattiin uusilla rakenteilla).

Rakennus 3, Toimistorakennus

Rakennuksen ulkoasu on säilytetty alkuperäisenä, ellei oteta lukuun ikkunoiden uusimista joskus 1900-luvun alkupuolella, peltikatteen uusimista ja sivuportaan kaiteen muuttamista teräskaitteeksi. Rakennuksen nykyinen väriyty perustuu 1980-luvulla tehtyyn tutkimukseen.

Itäpäädyssä alla oleva holvattu kellari on säilynyt monia yksityiskohtia myöten alkuperäisenä.

Sen sijaan pääkerroksessa on tehty huomattavia tilamuutoksia ja lähes kaikki pintarakenteet on uusittu. Suurimmat muutokset koskevat verannan kohdalla olevia huoneita, joihin viime vuosikymmenien korjauksissa on sijoitettu sisäänkäynnin yhteyteen saniteettitiloja ja muita pienempiä huoneita. Alkuperäisen tilajaon hahmotamista vaikeuttaa myös se, että käytävä 118 avautuu aukon välityksellä alkuperäiseen saliin (toimisto 107). Muutoin huonejako noudattaa alkuperäistä.

Pintarakenteet on lähes kauttaaltaan muutettu. Tämä tapahtui pääosin jo 1970-luvun korjauksessa, jolloin rakennukseen tehtiin "lastulevyremontti". Myös viime vuosikymmenen aikana on ennen muuta sisääntulossa ja siihen liittyvässä avoimessa toimistotilassa tehty modernisoivia muutoksia, joilla on parannettu tilojen käytettävyyttä ja viihtyisyyttä. Merkittäviä uusia sisustuselementtejä ovat seinäpinnoille toteutetut graafiset aiheet, jotka viittaavat rakennuksen nykyiseen käyttäjään, Senaatti-kiinteistöihin.

Pääkerroksen tiloissa ei ulko-ovia lukuun ottamatta ole yhtään vanhaa peiliovea. Kaikki ovet listoituksineen on uusittu viime vuosikymmeninä. Myös muut listoitukset on uusittu. Alkuperäistä sisäkaton panelointia ja listoitusta saattaa olla jäljellä kahviossa 101.

Ikkunoiden sisäpuutteet on uusittu 1970-1990-luvuilla, mutta ulkopuutteet näyttävät olevan 1900-luvun alusta, kuten edellä on todettu.

Siivous- ja varastorakennus 5A (302185) ja rakennus 5B (302184)

Osan 5A ulkoasu on säilynyt melko hyvin. Huomattavia muutoksia ovat länsipäädyssä yläkerran ikkunoiden leventäminen ja pohjoissivulla yhden ikkunan muuraaminen umpeen.

Sisätiloja on muokattu muuttuneiden käyttötarkoitusten mukaan, mutta alkuperäinen huonejärjestys on vielä hahmotettavissa. Ullakon käyttöönto on johtanut uuden portaan rakentamiseen alhaalta yläkertaan.

1950-luvulla tehty osa on pääpiirteissään alkuperäisessä hahmossaan.

Lähteet

Arkistolähteet

Joensuun maakunta-arkisto (JoMa)

Kansallisarkisto (KA)

Ansioletteloelokuolema

Rakennushallituksen piirustukset II-III

Kuopion kaupunginarkisto (KKA)

Rakennusvalvonta

Kuopion kaupunki

Kaavoitusosaston arkisto (KKKA)

Senaatti-kiinteistöjen piirustusarkisto, Kuopio (SK)

Kuopion kulttuurihistoriallisen museon kuva-arkisto (KUHMU)

Rakennussuunnittelutoimisto Nylund Oy:n arkisto

Painamattomat lähteet

Ympäristöministeriön päätös, 5.9.1994. N:o 1/562/94. Kuopion läänissä sijaitsevien eräiden valtion omistamien rakennusten suojele.

Ympäristöministeriön lausunto, 1.8.2014. YM15/539/2014. Kiinteistön luovutus, Sepänkatu 1, Kuopio.

Museoviraston lausunto, 19.6.2014. MV/74/05.01.02/2014. Kuopio, Sepänkatu 1 kiinteistöjen luovutusasia.

Pohjois-Savon liiton talo, Sepänkatu 1, Kuopio. Purku- ja rakennustyön dokumentointi. Rakennussuunnittelutoimisto Nylund Oy, 2013.

Painetut lähteet ja kirjallisuus

Ahonen, Outi 2007. Viittomakielisten äidinkielen opetuksen vaiheita ja nykypäivää. Kasvatustieteen pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto. Jyväskylä.

Aistivalliskoulut 1897. 2. alamainen kertomus Suomenmaan aistivalliskoulujen toiminnasta 1895-1896. Koulutoimen ylläpidon antama. Suomenmaan virallinen tilasto. Viktor Pettersson ja Kump. Kirjapaino, Helsinki.

Halila, Aimo 1949. Suomen kansakoululaitoksen historia. Toinen osa. Kansakouluasetuksesta piirijakoon. WSOY. Porvoo.

Halila, Aimo 1967. Suomen rakennushallinto 1811-1961. Rakennushallitus. Helsinki.

Hovinheimo, Petja 2011. Finska vyer, 1840-talets storfurstendöme i bilder. Näkymiä Suomesta, 1840-luvun suuriruhtinaskunta kuvissa. SLS. Helsinki.

Hällström A.J. ja Elli 1913. Tietoja Kuopion lääninsairaalan vaiheista. Duodecim. Kirjoituksia lääketieteen ja lääkäritoiminnan aloilta. 9/1913. Helsinki.

Killinen, Kustaa 1912. Kuopion kuuromykkäinkoulu 12.9.1862-12.9.1912. Kuopio

Kuuromykkäinlehti 1896/7

Kuopion kulttuuriympäristö – Strategia ja hoito-ohjeet. Kuopion kaupunki. 2008.

Lilius, Henrik 1982. Suomalaisen koulutalon arkkitehtuurihistoriaa. Kehityslinjojen tarkastelua keskiajalta itsenäisyyden ajan alkuun. Suomen muinaismuistoyhdistyksen aikakauskirja 83. Vammala.

Lilius, Henrik 1989. Kaupunkirakennustaide 1800-luvun jälkipuoliskolla. Ars Suomen taide 4. Keuruu.

Marin, Merja ja Riekk, Helena (toim.) 1995. Kuopion läänin pappilat. Historiaa ja nykypäivää. Kuopion kulttuurihistoriallisen museon julkaisuja 11. Kuopio.

Nygård, Toivo 1998. Erilaisten historiaa: marginaaliryhmät Suomessa 1800-luvulla ja 1900-luvun alussa. Atena Kustannus Oy, Jyväskylä.

Paatela, Mikael 2003. Sairaalarakennuksen kehitys. Arkkitehtitoimisto Paatela-Paatela & co. Espoo.

Riekk, Helena 2005. Kuopion kaupungin rakennushistoria. Kaupungin rakentamisvaiheita vuodesta 1875. Kuopion historia 6. Kuopion kaupunki. Oulu.

Riekk, Helena, Marin Merja, Lukkarinen Heikki 2011. Kalmiston kertomaa. Kuopion Sankaripuiston vanhalta hautausmaalta. Kuopio.

Suomen kansallisbiografia 2004. SKS. Hämeenlinna.

Viljo, Eeva Maija 1989. Kaupungistuvan yhteiskunnan rakennustaide. ARS Suomen taide 4. Keuruu.

Wirilander, Hannele 2008. Savon historia 4, Uudistuksiin heräävä Savo 1870-1918. Savon Säätiö. Gummerus, Jyväskylä.

Internetlähteet

Kauranne Jouko 2013. Kuopion kaupungin siirtyminen peruskoulujärjestelmään. Rinnakkaiskoulusta yhte-näiseen peruskouluun. Suomen kasvatuksen ja kou-lutuksen historian seuran vuosikirja 2013. [http://www.kasvhistseura.fi/dokumentit/1311120316_4_kauran-nea-13\[1\].pdf](http://www.kasvhistseura.fi/dokumentit/1311120316_4_kauran-nea-13[1].pdf) viitattu 11.3.2015

Kärjä, Juhani. Kuopion sotasairaala – 20. SotaS. Vuo-sikouksesitelmä Kuopion Isänmaallisen Seuran vuosi-kokouksessa 17.3.2010. http://www.kuopionisanmaalli-nenseura.fi/?page_id=255 viitattu 12.2.2015

www.kuurojenmuseum.fi viitattu 5.2.2015

Kuuromykkäinkoulu. Rakennusperintörekisteri. http://kulttuuriymparisto.nba.fi/netsovellus/rekisteriportaali/portti/default.aspx?sovellus=rapea&taulu=T_KOHDE&tunnus=200130 viitattu 16.3.2015

Kuopion Piispanpuiston ympäristö ja kuurojen koulu. Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt RKY. http://www.rky.fi/read/asp/r_kohde_det.aspx?KOHDE_ID=632 viitattu 16.3.2015

Savo 8.9.1882 /no 70. Sippelgad, Kirje Kuopiosta. <http://digi.kansalliskirjasto.fi/sanomalehti/binding/450050#?-page=2> viitattu 11.3.2015

Savo 10.9.1883 / no 105. Kuopiosta. <http://digi.kansalliskirjasto.fi/sanomalehti/binding/450157> viitattu 11.3.2015